

**T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN UTANGAÇLIK
DÜZEYLERİ İLE ALGILADIKLARI ANNE-BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ECE GÖKMENOĞLU

091104108

**Danışman Öğretim Üyesi:
Yrd. Doç. Dr. İdil KAYA BALKAN**

İstanbul, Ekim 2011

**T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN UTANGAÇLIK
DÜZEYLERİ İLE ALGILADIKLARI ANNE-BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ECE GÖKMENOĞLU

091104108

**Danışman Öğretim Üyesi:
Yrd. Doç. Dr. İdil KAYA BALKAN**

İstanbul, Ekim 2011

TEZ ONAY SAYFASI

01.12.2011

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü' ne

Ece Gökmenoğlu' na ait Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri İle Algıladıkları Anne - Baba Tutumları Arasındaki İlişki adlı çalışma, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LISANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan

Yrd. Doç. Dr. Figen Karadayı

(İmza)

Üye

Yrd. Doç. Dr. İdil Kaya Balkan

(Danışman)

(İmza)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Alper Şahin

Babam, Serdar GÖKMENOĞLU' na ...

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın gerçekleşmesinde, her aşamada, bilgi ve tecrübesi ile, değerli öneri ve katkılarıyla bana yol gösteren ve her şeyden önce sonsuz sabrı ve desteğiyle hep yanımda olan, tez danışmanım ve değerli hocam Yrd. Doç. Dr. İdil KAYA BALKAN' a, her ne zaman olursa olsun göstermiş olduğu sıcak ilgisi, anlayışı ve yardımları için sonsuz saygı ve teőekkürlerimi sunarım.

Motivasyonumu kaybettiğim zamanlarda bana desteğini esirgemeyen, lisans ve yüksek lisans eğitimim sırasında yardımlarıyla beni güçlendiren değerli hocalarıma, tüm eğitim yaşamım boyunca bana emeği geçen tüm öğretmenlerime teşekkür ediyorum.

Yardıma ihtiyaç duyduğum anda yanımda olan, bana destek olan sevgili dostlarıma da teşekkür ederim.

Ayrıca, bu çalışmanın gerçekleşmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli öğretim üyelerine ve sevgili öğrencilere de teőekkürü borç bilirim.

Son olarak; beni yetiştiren, bugünlere getiren, hayatımın her anında olduğu gibi eğitim yaşamımda da bana destek olan, her zaman beni cesaretlendiren, her türlü sıkıntımı hafifletmeye alışan Annem ve 2006 yılında kaybettiğim Babam' a çok şey borçluyum. Anne ve Babam' a sonsuz şükran ve minnet duygularımı sunarım. Her zaman sonsuz sevgi ve güvenlerini hissettiğim, bana yanımda olduklarını hissettiren, her konuda destek olan, güç

veren, en zor anlarımda yardımına koşan kardeşim Gökçe GÖKMENOĞLU ve kuzenim Volkan ERSOY' a ve tüm aileme sonsuz şükran ve teşekkürlerimi sunarım.

OZET

Bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerinin algıladıkları anne-baba tutumlarına (demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi tutum) göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Araştırmada aynı zamanda, üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri ve algıladıkları anne-baba tutumları sosyodemografik değişkenler açısından da incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini 2010-2011 bahar yarıyılında iki farklı üniversite (devlet ve vakıf üniversiteleri) türünden seçilmiş olan ve bu üniversitelerin çeşitli fakültelerinde öğrenim görmekte olan 160 (80 kadın ve 80 erkek) üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama işleminde araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştirilen Ana-Baba Tutum Ölçeği ve Cheek (1990) tarafından geliştirilen ve Güngör (2001) tarafından Türkçe'ye çevrilen Utangaçlık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmış, hipotez testleri olarak parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H-Testi, Mann Whitney U testi, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Sonuçlar ise %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre; katılımcıların algıladığı demokratik anne baba tutumu puanları ortalamalarının cinsiyet değişkeni açısından, otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının ise yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Utangaçlık puanı alt boyutu ile demokratik anne baba tutumu alt boyutu arasında negatif yönde, utangaçlık puanı alt boyutu ile koruyucu-istekçi ve otoriter

anne baba tutumu alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlara ek olarak; katılımcıların koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanları ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, utangaçlık puanı ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olmama durumu değişkenine göre ve devam eden romantik ilişkisi olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen bulgular, utangaçlık düzeyleri, ergenlik dönemi ve genç yetişkinlik dönemi, algılanan anne-baba tutumları ve bazı sosyodemografik değişkenler çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Utangaçlık, Anne-Baba Tutumları

ABSTRACT

The purpose of this study is to present if shyness level of university students changes according to their perceived parental attitudes (democratic, authoritative and protective-demanding attitude). In the research, shyness level of university students and their perceived parental attitudes are also analysed in terms of sociodemographic variables.

The sample of the research is formed by 160 selected university students (80 males and 80 females) studying in various faculties of two different university types (state and foundation) at 2010-2011 spring semester. For data collection, Personal Information Form developed by the researcher, Parental Attitude Scale developed by Kuzgun and Eldeklioglu (2005) and Shyness Scale developed by Cheek (1990) and translated to Turkish by Gungor (2001) are used. For data analysis, descriptive statistical methods (Number, Per Cent, Average, Standard Deviation) are used, as hypothesis tests, nonparametric Kruskal Wallis H-Test, Mann Whitney U test are used and correlation and regression analyses are made. The results are evaluated at 95 % confidence interval and $p < 0.05$ level of significance.

According to findings obtained as a result of research, it is found out that perceived democratic parental attitude points average significantly differs according to gender variable and authoritative parental attitude points average significantly differs according to age variable. Negative significant relationship is found between shyness point sub-dimension and democratic parental attitude sub-dimension and positive significant relationship is found between shyness point sub-dimension and protective – demanding and authoritative parental attitude sub-dimensions. In addition to these results, it is found out that, protective –

demanding parental attitude points average significantly changes according to variable of membership status to an institution or an organization and shyness point average changes significantly according to variable of membership status to an institution or an organization and variable of presence of on-going romantic relationship. Findings obtained as a result of research are discussed within the frame of shyness levels, adolescence and young adulthood periods, perceived parent attitudes and some sociodemographic variables.

Keywords: Shyness, Parental Attitudes

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	x
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1
1.1 Utangaçlık	7
1.1.1 Utangaçlıkla İlişkili	8
1.1.2 Utangaçlıkla İlgili Kuramlar ve Yaklaşımlar	12
1.1.3 Utangaçlık Türleri	14
1.1.4 Utangaç Kişilerin Özellikleri	15
1.1.5 Utangaçlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar	16
1.2 Anne-Baba Tutumları	19
1.2.1 Koruyucu-İstekçi Ana-Baba Tutumu	23
1.2.2 Otoriter Anne-Baba Tutumu	23
1.2.3 Demokratik Anne-Baba Tutumu	24
1.2.4 Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Görüşler ve Yaklaşımlar	25
1.2.5 Anne-Baba Tutumları ile İlgili Yapılan Araştırmalar	27
1.3 Utangaçlık ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki	29
1.3.1 Utangaçlık ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelendiği Araştırmalar	33
1.4 Ergenlik – Anne Baba Tutumları – Utangaçlık Arasındaki İlişki	35
1.5 Araştırmanın Amacı	36
Araştırmanın Hipotezi	37
Araştırmanın Alt Problemleri	37
1.6 Araştırmanın Önemi	38
2 YÖNTEM	42
2.1 Örneklem	42
2.2 Veri Toplama Araçları	53

2.2.1 Kişisel Bilgi Formu	53
2.2.2 Ana Baba Tutumu Ölçeği (ABTÖ)	53
2.2.3 Utangaçlık Ölçeği	55
2.3 İşlem	57
2.4 Verilerin Analizi	58
2.5 Yapılan Çalışmanın Güvenirliği	59
3 BULGULAR	60
3.1 Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Utangaçlık Puanlarının Ortalamaları	61
3.2 Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Utangaçlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi	63
3.3 Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması	65
3.4 Araştırmaya Katılan Üniversite Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması	78
4 TARTIŞMA	84
KAYNAKLAR	105
EKLER	117
Kişisel Bilgi Formu (EK-1)	117
ABTÖ (EK-2)	119
Utangaçlık Ölçeği (EK-3)	120
ÖZGEÇMİŞ	121

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ABTÖ: Ana-Baba Tutum Ölçeği

KBF: Kişisel Bilgi Formu

ark. : Arkadaşları

N: Örneklem Sayısı

Ort: Aritmetik Ortalama

p: Anlamlılık Değeri

Ss: Standard Sapma

MW: Mann Whitney U- Testi

KW: Kruskal Wallis H-Testi

Min: Minimum

Max: Maximum

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1. Anne Baba Tutum Ölçeği Boyutları ile Utangaçlık Ölçeğinin Güvenirlik Analizi
- Tablo 2. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı
- Tablo 3. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımı
- Tablo 4. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Fakülte Türüne Dağılımı
- Tablo 5. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Sınıflara Göre Dağılımı
- Tablo 6. Örneklem Grubunun Bir Dernek/Kuruluşa Üye Olup Olma Durumuna Göre Dağılımı
- Tablo 7. Örneklem Grubunun Romantik Olup Olmama Durumuna Göre Dağılımı
- Tablo 8. Örneklem Grubunun Aile Sosyo Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı
- Tablo 9. Örneklem Grubunun Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Dağılımı
- Tablo 10. Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı
- Tablo 11. Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı
- Tablo 12. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Ortalamaları
- Tablo 13. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Ortalamaları

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Utangaçlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması

Tablo 16. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması

Tablo 17. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Dernek veya Kuruluşa Üye Olma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

Tablo 18. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Dernek veya Kuruluşa Üye Olma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

Tablo 19. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Devam Eden Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Şekil 2. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımı

Şekil 3. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Fakülte Türüne Göre Dağılımı

Şekil 4. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Sınıflara Göre Dağılımı

Şekil 5. Örneklem Grubunun Bir Dernek/Kuruluşa Üye Olup Olma Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 6. Örneklem Grubunun Devam Eden Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 7. Örneklem Grubunun Aile Sosyo Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 8. Örneklem Grubunun Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Dağılımı

Şekil 9. Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 10. Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 11. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Ortalamaları

Şekil 12. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Ortalamaları

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Utangaçlık, çok farklı şekillerde tanımlansa da tüm kültürlerde olan evrensel bir kavramdır ve bireylerin birbirleriyle olan iletişimini engelleyen ve insan yaşamında büyük sıkıntılara yol açabilen bir yaşantıdır. Utangaçlık, bireylerin eğitim yaşamlarını, meslek yaşamlarını, arkadaş ve aile ilişkilerini etkileyen önemli bir değişkendir. Birçok insan için utangaçlık, kişiler arası iletişim, etkileşim gibi temel ihtiyaçların önündeki bir engeldir. Bundan dolayı; utangaçlık, günümüzde üzerinde durulan önemli konulardan birisi olmuştur (Carducci, Ragains, Kee, Johnson ve Duncan, 1998). Bireyler yaşamlarının bir döneminde ya da yaşamlarının belli dönemlerinde utangaçlığı yaşabilmektedirler. Utangaçlıkla ilgili dikkat çeken en önemli sorun; kişilerarası ilişkiler ve sosyal etkileşim konusunda bireylere engel oluşturmasıdır (Maroldo, 1981).

Bireyin çevresinde bulunan diğer insanlarla olan iletişimini en başta yetiştirdiği aile ortamı ve anne-babasının çocuk yetiştirme tutumu etkilemektedir. Birey, doğup büyüdüğü ortamda baskı altına alınarak, veya aşırı koruma altına alınarak kendini rahat bir şekilde ifade edemiyorsa, bu durum bireyin kişilerarası ilişkilerine de yansiyarak onun çevresindeki diğer insanlarla rahat bir biçimde iletişim kurmasını engelleyebilir (Weiss ve Schwarz, 1996).

Anne-baba tutumları, bireyin sosyal ve duygusal gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyen önemli değişkenlerden birisidir. Aile tarafından çocukluk döneminden itibaren bireye gösterilen sevgi, bireyin temel güven duygusunu geliştirmesini sağlar ve bunun sonucunda bireyin çevresinde bulunan insanlara karşı

olan tutumlarının da olumlu yönde olmasını sağlamaktadır. Ailenin, demokratik, otoriter veya koruyucu olarak davranması, çocuğun bu davranışlar doğrultusunda farklı sosyal davranışlar benimsemesine, duygusal gelişim dönemlerini sağlıklı bir birey olarak tamamlamasına etki etmektedir. Dolayısıyla, anne-babaların birbirinden farklı olan çocuk yetiştirme tutumları, bireyin duygusal gelişimi çerçevesinde etkilenen utangaçlık duygusunu da etkilemektedir (Hummel ve Gross, 2001).

Bireyin kişilik gelişimi tüm yaşam dönemlerinde devam eden bir süreçtir. Birey, doğumundan ölümüne kadar süregelen bir değişim içinde olduğu kişiliğinin bir yansıması olarak davranışlarını oluşturmaktadır. Gelişim dönemleri içinde bireyin en fazla dış etkilere açık olduğu dönem olarak tanımlanabilecek ergenlik döneminde, kişi, başkalarının kendisi hakkında ne düşündüğü ile çok fazla ilgilenir. Bu dönemde, ergen; arkadaşlarının, aile üyelerinin ve çevresini oluşturan diğer bireylerin ona karşı olan tutum ve davranışlarına karşı oldukça hassas ve duyarlıdır. Gelişmekte olan birey, ergenlik döneminde, özellikle anne-baba tutumlarını içselleştirerek kendi davranışlarını farkına vararak ya da varmadan şekillendirmektedir. Davranışlarının başkaları tarafından olumsuz değerlendirileceği ve gruplardan dışlanacakları düşüncesi ile baş etmeye çalışan utangaç bireylerin kendileri hakkındaki olumsuz değerlendirmelerinin ve inançlarının şekillenmesinde ebeveyn tutumlarının da etkisinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Hummel ve Gross, 2001). Demokratik yapıya sahip aile ortamlarında çocuklar küçük yaşlardan itibaren rahat bir ortamdadır, düşüncelerini ve duygularını açıkça ortaya koyabilmektedirler. Kendisi ile ilgili kararları kendisinin düşünceleri alınarak verilmesi çocukta kendine güvenin iyice yerleşmesine yardımcı olmaktadır. Böyle bir aile ortamında, çocuk kendini ifade etme yeteneğini, dışadönük, yaratıcı olabilme özelliklerini kazanabilmektedir (Yıldırım ve Yıldırım, 1997). Böylece çocuk, yetişkinlik hayatında ve öncesinde kişiler arası ilişkilerinde rahat olabilmektedir. Ancak otoriter veya

koruyucu bir tutuma sahip ebeveynlerin çocukları küçük yaşlardan itibaren baskı altına alınacak, dolayısıyla kendine güven duygusu ve özsaygı gelişmeye fırsat bulamayacaktır (Baumrind, 1966). Aile ortamında çocuğa söz hakkı verilmemesi, çocuğun sevilmemesi, kendini ifade etmesine imkan sağlanmaması ve duygularını bastırması gerektiğine inandırılması sürekli eleştirilmesi, mükemmeliyetçi davranılması, itaat isteği çocukların yaşamın ilk yıllarından itibaren içedönük, çekingen, utangaç olmalarına sebep olacaktır (Baumrind 1971; Maccoby ve Martin, 1983; Yavuzer, 2003).

Watson ve Erikson, algılanan anne-baba tutumları ile bireyin duygusal gelişiminin etkileşimine önem vermişlerdir. Watson, hoşgörülü ve demokratik tutumla yetiştirilen çocukların arkadaş ilişkilerinde daha etkin, girişken, atılgan ve kendisini daha iyi ifade edebilen kişilikte olduklarını ifade etmektedir. Buna karşılık, daha sert bir denetim altında tutulan çocukların, başkaldırma ve saldırganlık gibi yollarla kendilerini ifade etme, fikir öne sürme ve açıklama yapmada tutuk davranma gibi birtakım problemleri yaşayabildiklerini ifade etmektedir (aktaran Sigelman ve Rider, 2009).

Erikson ise, ailesel sıcaklık tutumunun hakim olduğu ailelerde, çocuklar hatalı davranışlarda bulunsalar bile, anne-babalar onlara sıcak, ödüllendirici davranmakta, ve destekleyici olmaktadır görüşünü vurgulamıştır. Ailesel kontrol tutumunun hakim olduğu ailelerde ise, çocuklarına ceza veren, onları ihmal eden, küçümseyen, sürekli eleştiride bulunan anne-babalar ön plana çıkmaktadır. Erikson, ayrıca, anne-baba tutumlarının dengeli bir kişilik gelişimi açısından çok önemli olduğunu, bebeklikten itibaren birey tarafından benimsenmiş ve model olarak bireye sunulan duygu ve davranışların bireyin gelecek yıllarındaki duygu ve davranışlarının temelini oluşturacağını da vurgulamaktadır (aktaran Crain, 1985).

Yavuzer (2003) ise, utangaç bireylerin en önemli özelliklerinden biri olan başkaları tarafından olumsuz değerlendirileceği düşüncesi ve inancının anne-baba tutumlarının etkisi ile şekillendiğini ifade etmektedir. Buna göre; demokratik tutumu benimsemiş ailelerde, çocuklar, duygu ve düşüncelerini açıkça ortaya koyabilmekte, dolayısıyla çocuklarda dışadönüklük, kendini ifade etme yeteneği ve yaratıcı olabilme özelliği desteklenmektedir. Fakat, otoriter ve koruyucu tutuma sahip ailelerde, çocuklara söz hakkı verilmemesi, çocukların kendilerini ifade etmelerinin engellenmesi, utangaçlık duygusunun gelişimine yol açmaktadır.

Bugüne kadar yapılan araştırmalarda, utangaçlık ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki; anne baba tutumları, aile uyumu, aile dayanışması ve aile içindeki yaşantılar açısından incelenmiştir. Yapılan çalışmaların sonucunda, belirtilen bu değişkenler ile utangaçlık arasındaki ilişkilerin yüksek düzeyde olduğu ortaya koyulmuştur (Sakuragi, 2004; Carducci ,2000; Koydemir, 2002).

Sakuragi (2004), 166 Amerikalı ve 187 Japon üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada; aile dayanışması, ebeveyn çocuk ilişkisi, tamamlayıcı aile uyumu ile utangaçlık arasındaki ilişkiyi Amerikalı ve Japon öğrenciler açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda hem Amerikalı hem de Japon öğrencilerde aile uyumu ile utangaçlık arasında belirgin bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Carducci (2000), utangaç bireyler üzerinde yaptığı araştırmasında; utangaç bireylerin %64'ünün utangaçlıklarını aile içindeki yaşantılar, anne-baba tutumları, yaşantıları üzerinde hissettikleri baskı gibi dış etkenlere bağladıklarını bulmuştur.

Koydemir (2002) tarafından yapılan araştırmada ise, Orta Doğu Teknik Üniversitesi' nde okuyan 497 lisans öğrencisinde utangaçlığın benlik sunumu yordayıcıları, başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçilik, algılanan sosyal beceriler ve algılanan anne-baba tutumlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı ile etkileşerek utangaçlığı ne ölçüde yordadığının incelendiği nedensel bir model kullanılarak test edilmiştir. Sonuç olarak; başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçiliğın, olumsuz değerlendirilme korkusunu olumlu yönde, benlik saygısını ise olumsuz yordadığı, algılanan anne-baba tutumlarında kontrol/denetim alt başlığının, olumsuz değerlendirilme korkusunu olumlu yönde, benlik saygısını olumsuz yönde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca, benlik saygısının, algılanan sosyal beceri ve algılanan anne-baba psikolojik özerklik ve kabul/ilgiden olumlu yönde etkilendiği ve yine benlik saygısının başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçilikten olumsuz yönde etkilendiği saptanmıştır. Bu sonuçlar, olumsuz değerlendirilme korkusunun, utangaçlık ile başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçilik arasında; utangaçlık ile algılanan anne-baba kontrol/denetim arasında; ve utangaçlık ile benlik saygısı arasında bir ara değişken olduğunu göstermektedir. Ayrıca benlik saygısının utangaçlık ile başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçilik; utangaçlık ile algılanan sosyal beceriler; utangaçlık ile anne-baba psikolojik özerklik; ve utangaçlık ile anne-baba kabul/ilgi arasında bir ara değişken olduğu bulunmuştur.

Bu çalışma, ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde bulunan üniversite öğrencilerinin duygusal ve sosyal gelişimlerinin utangaçlık yaşantısı ile ilgili süreçlerini ve bu dönemde bulunan bireylerin algılanan farklı anne-baba tutumlarından (demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter) hangi boyutta etkilendiği ve bu farklı anne-baba tutumlarının üniversite çağındaki bireyler tarafından algılanışının utangaçlık yaşantısına olan etkileri ile ilgili süreçlerin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Çalışma, aynı zamanda, üniversite öğrencilerinin utangaçlık ile bazı

sosyodemografik değişkenlerin (cinsiyet, yaşı, sınıf düzeyi, yaşılan yer, öğrenim görülen fakülte türü, sosyo-ekonomik durum, anne ve baba eğitim düzeyi, devam eden romantik ilişki durumu, üye olunan dernek/kuruluş durumu) ve algılanan anne-baba tutumları ile bazı sosyodemografik değişkenlerin (cinsiyet, yaşı, sınıf düzeyi, yaşılan yer, öğrenim görülen fakülte türü, sosyo-ekonomik durum, anne ve baba eğitim düzeyi, devam eden romantik ilişki durumu, üye olunan dernek/kuruluş durumu) arasındaki ilişkilere de ışık tutmaya çalışacaktır.

Araştırma konularıyla ilgili kuramsal yapının ve ilgili çalışmaların sunulacağı literatür bölümünde öncelikle utangaçlık kavramı ayrıntılarıyla aktarılacak ve utangaçlığı açıklayan kuramlardan bahsedilecektir. Daha sonra, anne-baba tutumları ve bunlarla ilgili çalışmalar anlatılacak, son olarak utangaçlık ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen yurt dışı ve yurt içinde yapılan çalışmalar aktarılacaktır.

Bu araştırmada, utangaçlık duygusunun anne-baba tutumları ile ilişkisini çeşitli üniversitelerde lisans eğitimi almakta olan üniversite öğrencileri kapsamında değerlendirilmiştir. Bunun nedeni ise; öğrencilerin, geç ergenlik döneminden genç yetişkinlik dönemine ilk adım attıkları dönem olarak tanımlayabileceğimiz üniversite yılları, daha fazla sosyal ilişkiye girdikleri, karşı cinsle daha fazla karşı karşıya geldikleri, karşı cinsten bireylerle duygusal ilişkilere girmek istedikleri ve yeni ortamlarla daha fazla yüz yüze geldikleri bir zaman dilimi olduğundan ötürü duygusal gelişim sürecinde öne çıkan utangaçlık duygusunun da tetiklendiği bir dönem olarak kabul edilmesidir (Carducci ve Zimbardo, 1995). Bunlara ek olarak; ergenler tarafından algılanan anne-baba tutumlarının ise (demokratik, otoriter, koruyucu), ergenlerin duygusal, davranışsal, bilişsel gelişimlerini etkilediği ve yön verdiğinin

bilinmesidir. Örneğin; demokratik yapıya sahip aile ortamlarında çocuklar, kendini ifade etme yeteneğini, dışadönük, yaratıcı olabilme özelliklerini kazanabilmektedir. Böylece birey, yetişkinlik hayatında ve öncesinde kişiler arası ilişkilerinde rahat olabilmektedir. Ancak otoriter ve koruyucu bir tutuma sahip anne-babaların çocukları küçük yaşlardan itibaren baskı altına alınacak, dolayısıyla kendine güven duygusu ve özsaygı gelişmeye fırsat bulamayacaktır. Böyle bir aile ortamı ise, çocukların yaşamın ilk yıllarından itibaren içedönük, çekingen, utangaç olmalarına sebep olacaktır (Yavuzer, 2003).

1.1. Utangaçlık

Bireyin çevreye uyum sağlayabilmesi için gerekli olan en önemli öğelerden birisi iletişimdir. Bireyler arasındaki ilişki iletişim yoluyla kurulur. İletişim, geçmişten günümüze bireysel etkileşimlerde rol oynayan kişilerin gereksinimlerini karşılamak için birbirlerine karşılıklı sembolik mesajlarını aktarmaları ve paylaşmalarıdır (Yüksel, 1997). Çulha ve Dereli (1987)'ye göre iletişimde her zaman başarılı ve rahat olunamayabilir. Duygu ve düşüncelerini açıkça söylememek, akranlarıyla, yaş ve mevkice kendinden büyük olan kişilerle rahat konuşamamak, rahatça arkadaş edinmemek ve farklı gruplara girememek iletişim sorunları arasında yer almaktadır. Kadın için de erkek için de ortak bir sosyal problem olarak tanımlanan utangaçlık literatürde iletişim sorunlarının kaynaklarından biri olarak vurgulanmaktadır (Crozier, 2001; Scott, 2006).

Birçok birey için utangaçlık, temel ihtiyaçlarının önündeki bir engeldir ve bireyleri kontrol altına alarak onları sosyal ortamlarda etkisiz kılmaktadır (Carducci, 2000). Zimbardo (1977), utangaçlığı çekingenlik ya da güvensizlik nedeniyle sosyal

ortamlarda bulunmakta güçlük yaşamak olarak tanımlamaktadır. İnsanın kendisini ayıplanacak bir durumda görmesinden doğan bir duygu olarak tanımlanan utanç, utangaçlığın temel duygusudur (Hançerlioğlu, 1988). Jones, Briggs ve Smith (1986), utangaçlığı bireyin kendini başkalarının yanında huzursuz hissetmesi olarak açıklamışlardır. Gard (2000)' da utangaçlığı, özellikle dikkatlerin üzerine çekildiği veya değerlendirmelerin yapıldığı sosyal ortamlarda endişe duyma ve engellenme hissi olarak ifade etmektedir. Carducci (2000) ise, utangaçlığı içsel eğilimlerden doğan bir duygu olarak tanımlayarak düşük öz saygı ve reddedilme korkusundan dolayı ortaya çıkan bir sorun olduğunu vurgulamıştır.

1.1.1. Utangaçlıkla İlişkili Kavramlar (Sosyal Kaygı, Sosyal Fobi, İçedönüklük, Asperger Bozukluğu, Şizotipal ve Şizoid Kişilik Bozuklukları)

Kişinin sosyal ortamlarda yaşadığı problemleri betimleyebilmek için utangaçlıkla birlikte zaman zaman sosyal kaygı (social anxiety), sosyal fobi (social phobia), içedönüklük (introversion) gibi kavramlar da kullanılmaktadır.

Eren ve Gümüş (2006)'e göre sosyal kaygı, kişinin çeşitli sosyal durumlarda uygun olmayan biçimde davranacağı, kötü bir duruma düşeceği ve başkaları tarafından olumsuz bir biçimde değerlendirileceği beklentisiyle yaşadığı bir rahatsızlık ve gerilim durumu olarak tanımlanmaktadır. Belli düzeyde sosyal kaygı içerse de daha geniş bir davranış alanını ifade eden utangaçlık, sosyal kaygıdan kesin olarak ayrılmaktadır.

Snyder, Smith, Augelli ve Ingram (1985), utangaçlık semptomlarının sosyal kaygıya ve performans düşüklüğüne neden olarak gösterilip gösterilmediğini ortaya koymak için toplam 142 öğrenci üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda utangaçlık semptomlarının sosyal kaygıya ve performans düşüklüğüne neden olduğu görülmüştür.

Sosyal fobi ile utangaçlık arasındaki ilişkinin doğasını açıklamaya yönelik olarak yapılan bir çalışmada; utangaç olmayan bireylerle yüksek düzeyde utangaçlık içinde olan bireylerin sosyal fobi derecelerine bakılmıştır. Bu amaçla yapılan çalışmada 2202 katılımcı üzerinde utangaçlık ölçeği uygulanmıştır. Sonuç olarak; utangaçlık ve sosyal fobi arasında ilişki kurulduğu fakat tamamen eşanlamlı olmadığı, utangaçlığın tek başına sosyal fobi teşhisinde uç boyutta bir açıklayıcı olmadığı bulunmuştur (Chavira, Stein ve Malcarne, 2000).

Sosyal fobinin özellikleri dikkate alındığında, utangaçlıkla pek çok benzer yönleri olmakla birlikte farklı kavramlardır; çünkü utangaç bir insan hoş olmayan bir şey söylemekten dolayı konuşmaya başlamaktan çekinirken, sosyal fobisi olan bireyler yeni insanlarla karşılaşmaktan kaçınmaktadırlar (Kashef, 2001). Bu durumda, utangaçlığı sosyal fobinin kendisi değil sadece bir semptomu olarak tanımlamak daha doğru olur. Utangaçlık ve sosyal kaygı, sosyal fobinin bir alt klinik düzeyi olarak tanımlanabilir.

Utangaçlıkla ilgili olduğu düşünülen ve sık sık utangaçlık yerine kullanılan bir diğer kavramsa “içedönüklük” kavramıdır. Henderson ve Zimbardo (1998)’ ya göre içedönüklük, sosyal olmayan bireysel etkinlikleri ve yalnızlığı tercih etme durumudur. Buna karşılık utangaç bireyler diğer insanlarla birlikte olmayı, onlarla vakit geçirmeyi isterler; ancak bunu yapabilecek sosyal becerilerden yoksundurlar (Fordham, 2001).

Briggs (1988), psikoloji eğitimi gören 290 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmasında, içedönüklük ve nevrotik kişilik özellikleriyle utangaçlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırma verileri utangaçlığın yapısının içedönük ve nevrotizmin yapıları ile aynı olmadığını göstermektedir.

Bunlara ek olarak; utangaçlık, asperger bozukluk, şizotipal kişilik bozukluğu ve şizoid kişilik bozukluğu gibi farklı psikopatolojik durumlardan da kaynaklı olabilmektedir. Bu bozuklukları utangaçlıktan ayıran psikiyatrik tanı ölçütleri Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından belirlenmiş ve DSM IV Tanı Ölçütleri Elkitabı (2001)' nda tanımlanmıştır.

DSM IV tanı ölçütlerine (2001) göre; bireye genellikle ilk kez bebeklik, çocukluk veya ergenlik döneminde tanısı konan bozukluk olan asperger bozukluk tanısı koyabilmek için, toplumsal etkileşimi sağlamak için yapılan el-kol hareketleri, jest ve mimikler, yüz ifadesi, göz kontağı kurma gibi sözel olmayan birçok davranışta belirgin bir bozukluk, akranlarıyla gelişimsel düzeyine uygun ilişkiler geliştirememe, etrafındaki insanlarla kendiliğinden ilgi ve başarı gibi özelliklerini paylaşma arayışı içinde olmama, toplumsal ve duygusal karşılıklar verememe gibi özelliklerin en az ikisinin varlığı yeterlidir. Bu özellikler, Amerikan Psikiyatri Birliği (2001), tarafından asperger bozukluğu olan bireylerin tanı ölçütleri olarak belirlenmiş ve utangaçlıktan kesin olarak ayrılmıştır.

Şizotipal kişilik bozukluğu ise; DSM IV tanı ölçütlerine (2001) göre; genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkabilen, bilişsel ya da algısal çarpıklıkların ve alışılmamış davranışların yanı sıra yakın ilişkilerden rahatsızlık duyma ve yakın ilişkilere girebilme becerilerinde azalma ile kendini gösteren, toplumsal ve bireylerarası yetersizliklerin olduğu sürekli bir örüntü olarak

tanımlanmaktadır. Şizotipal kişilik bozukluğu olan bireylerde; davranışları etkileyen ve kültürel değerlerle uyumlu olmayan acayip inanış ve düşünceler, olağandışı algısal yaşantılar (bedensel illüzyonlarla birlikte), belirsiz, çevresel, mecazi, aşırı ayrıntılı ya da basmakalıp düşünme biçimi ve konuşma stili, kuşkuculuk ya da paranoid düşünce, uygunsuz ya da kısıtlı duygulanım, birinci derece akrabalar dışında yakın arkadaşların ya da sırdaşların olmaması, yakından tanımakla azalmayan aşırı toplumsal anksiyete ve kendisi hakkında olumsuz yargılardan çok paranoid korkular ön plana çıkmaktadır. Sıralanan bu özellikler psikiyatrik tanı ölçütleridir ve şizotipal bozukluk tanısı koyulabilmesi için bireyde en az beşinin ya da daha fazlasının bulunması gerekmektedir. Bu sebeple de, utangaçlık ile şizotipal bozukluk birbirlerinden farklı kavramlardır.

Şizoid kişilik bozukluğu da; genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkabilen, sürekli toplumsal ilişkilerden kopma ve başkalarıyla birlikte olunan ortamlarda duyguların anlatımında kısıtlı kalma örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (DSM IV Tanı Ölçütleri; 2001). Şizoid kişilik bozukluğu olan bireylerde; ailenin bir parçası olmama, yakın ilişkilere girmeyi istememe, yakın ilişkilere zevk alamama, hemen her zaman bir tek faaliyette bulunmayı isteme, başka biriyle cinsel deneyim yaşamaya karşı ilgisi çok az bulunma, çok az etkinlikten zevk alma, birinci derece akrabaları dışında yakın arkadaş veya sırdaş bulundurmama, başkalarının övgü ya da eleştirilerine karşı ilgisizlik, duygusal soğukluk, kopukluk ya da tekdüze bir duygulanım gösterme eğilimleri vardır ve tanı koyabilmek için bireyde bahsedilen özelliklerin en az dördünün veya daha fazlasının bulunması gerekmektedir (DSM IV Tanı Ölçütleri; 2001). Bu nedenle şizoid kişilik bozukluğu da utangaçlıktan kesin olarak ayrılmaktadır.

1.1.2. Utangaçlıkla İlgili Kuramlar ve Yaklaşımlar

Psikanalitik Yaklaşım: Psikanalitik yaklaşımda utangaçlık; narsisizm ve ideal ego bağlamında ele alınmıştır. Freud (1914), ideal egoyu kültürel değerlerin içselleştirilmesi, idealize anne-baba tasarımları ve kendiliğin eylemlerine yön ve şekil veren ahlaki değerler olarak tanımlayarak utangaçlığı kişilerarası sübjektif bir yaşantı olmaktan çok gösterimci, cinsel dürtülere karşı reaksiyon formasyon şeklinde bir savunma olarak tanımlamıştır.

Davranışçı Yaklaşım: Davranışçı yaklaşıma göre; birey öğrendiklerinin toplamıdır. Eğer bireyin davranışı ödüllendirilirse birey o davranışı öğrenir, birey davranışının sonucunda olumsuz tepkiler alırsa bireydeki o davranış söner. Davranışçılara göre çevrenin uygun bir şekilde düzenlenmesiyle bireydeki olumsuz özellikler olumlu özelliklere dönüştürülebilir (Zimbardo, 1977). Jere (1996)'e göre; utangaçlık yaşayan bireyler çocukluk dönemlerinde ebeveynleri tarafından konuşmaya ve girişimlerde bulunmaya teşvik edilmemiş; konuşma girişiminde bulduklarında ise bu çabaları pekiştirilmemiş olan bireylerdir (aktaran Blanco ve Bogacki, 1988).

Kişilik-Özellik Kuramları: Kişilik kuramcıları utangaçlığın zeka ve boy gibi doğuştan bir özellik olduğunu ve kalıtsal olarak utangaçlığın genlerle taşındığını ileri sürmektedirler (Zimbardo,1977). Plomin ve Rowe (1977) da soydan gelen özelliklerin kişisel özelliklere göre utangaçlığa daha büyük katkı sağladığı üzerinde durmaktadırlar.

Toplumsal Yaklaşım: Sosyologlar ve çocuk psikologları, utangaçlığın sosyal şartlar göz önünde bulundurularak ele alınması gerektiğini düşünmektedirler. Bu

kuramcılar, utangaç bireylerin diğer insanlar tarafından utangaç olarak değerlendirilmeleri sonucu, kendilerini utangaç olarak değerlendirdiklerini ifade etmektedirler. Utangaç bireyler, başkalarından çok çabuk etkilenmekte ve başkalarının kendileri hakkındaki düşünce ve görüşlerini tek gerçek gibi kabul etmektedirler (Zimbardo,1977). Bu kurama göre; toplumun ve kültürün bireyden beklentilerinin birey üzerinde yarattığı duygusal bir yük vardır. Bu beklentilerin birey tarafından yeterince karşılanamayacağına yönelik geliştirilen inanç bireyin utanç duygusu yaşamasına neden olabilmektedir (aktaran İncioğlu, 2003).

Bilişsel Davranışçı Yaklaşım: Nelson ve Jones (2005)'e göre; bireyler mantıksızlığa eğilimli olarak dünyaya gelmekte, bununla beraber bu eğilimleri çevreleri tarafından beslenmektedir. Utangaç kişilerin en belirgin özellikleri, kendilerine yönelik olarak geliştirdikleri olumsuz ve akılcı olmayan düşüncelerdir (Van Der Molen, 1990). Bilişsel yaklaşımı benimseyen kuramcılar, utanmayla ilgili düşüncelerin çoğunun kişinin kendisiyle ilgili gerçeklik tanımlamalarından kaynaklandığı üzerinde durmaktadırlar.

Sosyal Öğrenme: Sosyal Öğrenme kuramına göre; utangaçlığın ortaya çıkmasında çevrenin etkisi oldukça önemlidir. Olumsuz sosyal deneyimler, sosyal korku içeren davranış örnekleri ve sosyal ortamlar konusunda doğru olmayan bilgilerin iletilmesi, çocuklarda ve gençlerde utangaçlığa neden olabilmektedir (Markway, Carmin, Pollard ve Flynn, 1998). Nadir olarak sosyal ilişkiler içinde bulunan veya utangaç olan kaygılı anne babaların çocuklarının, anne-babalarını örnek alarak bu duyguyu ve bu duyguyla ilişkili davranışları edindikleri vurgulanmaktadır (Antony ve Swinson, 2000).

1.1.3. Utangaçlık Türleri

Utangaçlık, temelde eğilimsel utangaçlık ve durumsal utangaçlık olarak ikiye ayrılmaktadır. Eğilimsel utangaçlık, Asendorpf (1987) tarafından bir kişilik özelliği olarak tanımlanmıştır ve çeşitli durumlarda açık bir biçimde görülebilen bir özellik olduğu belirtilmiştir. Zimbardo (1977)' ya göre eğilimsel utangaçlıkta kendini suçlama görülmektedir. Crozier (1990) eğilimsel utangaçlığı; düşük benlik saygısı, zayıf benlik imgesi ve kendine güvensizlik ile beraber narsistik ve benmerkezcilik gibi kendi ile fazla meşgul olma davranışlarıyla ilişkilendirmektedir.

Durumsal utangaçlık ise; sosyal durumlara, konumlara ve olaylara bağlı olarak gelişen utangaçlık türüdür (Yıldırım, 2006). Asendorf (1990)'a göre, durumsal utangaçlık olumsuz yaşantılar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Durumsal utangaçlıkta geçici bir duygusal durum söz konusudur ve bu tür utangaçlık günlük hayatın normal bir parçasıdır (Cheek ve Briggs, 1990). Henderson ve Zimbardo (1998)'da utangaçlığı aynı şekilde olumsuz sonuçları olan sosyal ortamlarda yaşanan "duruma bağlı" utangaçlık ve "genetik kökenli" bir kişilik özelliği olarak ayırmaktadırlar.

Zimbardo (1986) ise, utangaçlığı içe dönük ve dışa dönük utangaçlık olarak ikiye ayırmıştır. İçe dönük utangaçlar, sosyal becerilerde daha yetersizdirler ve bundan ötürü sosyal ortamlarda bulunmak yerine yalnızlığı yeğlerler. Dışa dönük utangaçlar ise, içsel olarak rahatsızlık duysalar da, içe dönük utangaçlara göre daha iyi sosyal becerilere sahip olduklarından dolayı zorunlu oldukları durumlarda kendilerinden beklenen sosyal rol ve beklentileri yerine getirirler.

1.1.4. Utangaç Kişilerin Özellikleri

Utangaç bireylerin en önemli sorunlarından biri ilişkiye başlayamamalarıdır. Utangaç bireylerin yeni ya da gergin bir ortama alışma süreleri oldukça uzundur. (Carducci ve Zimbardo, 1995). Utangaç bireyler, kendi düşünce ve davranışlarına fazla odaklanmakta, sosyal ortamlardaki hatalar için kendilerini suçlamakta ve başkaları tarafından olumsuz değerlendirilmekten korkmaktadırlar. Bu türden kaygılar bireyin kendisi hakkında yanlış ve olumsuz inançların oluşmasına neden olmaktadır (Henderson ve Zimbardo, 1998; Carducci ve Zimbardo, 1995).

Davranışsal yönden bakıldığında utangaç insanların çoğunda konuşma ya da sohbetin gerektirdiği temel özellikler bulunmamaktadır. Genel olarak konuşmayı başlatamadıkları, göz iletişimi kuramadıkları ve yumuşak konuşma eğiliminde oldukları görülmektedir. Ayrıca, utangaç kişilerin ricada bulunma, bir şeyi reddetme, eleştiride bulunma, olumlu veya olumsuz duygularını açığa vurabilme ve spontane olarak tepki verme gibi eylemlerde bulunmak için cesaretleri yoktur (Gökçe, 2002).

Utangaç kişilerin fizyolojilerine bakıldığında ise, patolojik düzeyde utangaç kişilerin hızlı nabız artışı, kalp çarpıntısı, gözle görülür terleme, ağız kuruluğu ve konuşma akıcılığında bozukluk gibi belirtiler gösterdikleri görülmektedir (Zimbardo, 1977).

1.1.5. Utangaçlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Pilkonis (1977), 263 üniversite öğrencisi üzerinde kişisel ve sosyal utangaçlık ile sosyal davranışın diğer ölçümleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında utangaç olanlarla utangaç olmayanları karşılaştırmıştır. Çalışma sonucunda utangaçlık ile sosyal kaygı arasında cinsiyet farkı olmaksızın pozitif ilişki, utangaçlık ile dışadönüklülük arasında ise negatif ilişki tespit edilmiştir.

Buss (1980), yaptığı araştırmada, düşük düzeydeki utangaçlıkla yüksek düzeydeki özsaygı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca; Cheek ve Buss (1981), ergenler üzerinde yaptıkları araştırma da değişkenlerden birisi olarak özsaygıyı ele almışlar ve utangaçlıkla ilişkisine bakmışlardır. Sonuç olarak; araştırmada utangaç olan bireylerin düşük özsaygı düzeyine sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Cheek ve Buss (1981), 912 üniversite öğrencisi üzerinde utangaçlık ve sosyalleşme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda; utangaçlık ile sosyallik arasında orta dereceli negatif ilişki olduğu, utangaç olan kimi bireylerin aynı zamanda sosyalleşebilen bireyler olabildiği ve utangaç-sosyaller grubunun, diğer gruplara göre daha az konuşma ve daha fazla dalıp gitme eğilimi gösterdikleri saptanmıştır.

Hamer ve Bruch (1997), 100 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada kariyer gelişimi ile utangaçlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda; utangaçlığın kariyer gelişiminin engellenmesi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Heiser, Turner ve Beidel (2003), utangaçlık, sosyal fobi ve diğer psikiyatrik rahatsızlıklar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonucunda; sosyal fobinin görülme sıklığının utangaç bireylerde, utangaç olmayan bireylere göre önemli oranda yüksek olduğu ancak utangaç bireylerin önemli bir kısmında (%82) sosyal fobinin görülmediği tespit edilmiştir.

Yüksel' in (2002) 135 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada, Türkiye Cumhuriyetleri öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini etkileyen faktörler Gazi Üniversitesi kapsamında incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; üniversite öğrencileri için özsaygı, algılanan akademik başarı durumu ve annenin eğitim düzeyinin; utangaçlığın önemli yordayıcıları olduğu belirlenmiştir.

Kalkan, Odacı, Balcı ve Yılmaz (2003), 410 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırma sonucunda; kız öğrencilerin utangaçlık düzeyleri erkek öğrencilerin utangaçlık düzeylerinden daha yüksek bulunurken sosyal alanlarda öğrenim gören öğrencilerin fen, yabancı diller ve güzel sanatlar alanlarında öğrenim görenlerden daha utangaç oldukları saptanmıştır. Sınıf değişkenine göre bakıldığında ise 1. sınıf öğrencilerinin 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden daha utangaç oldukları görülmüştür.

Hasdemir (2005), sosyal beceri eğitiminin lise öğrencilerinin utangaçlık düzeyine etkisini araştırdığı çalışması 9. Sınıf öğrencilerinden 22 katılımcı ile yürütülmüştür. Bu araştırmada, ön test – son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırmada deney grubuna, araştırmacı tarafından geliştirilen ve bilişsel- davranışçı yaklaşımı temel alan sosyal beceri eğitimi programı uygulanırken; kontrol grubunda hiçbir etkinlik yapılmamıştır. Araştırmanın bulguları, deney ve kontrol grubundaki deneklerin utangaçlık düzeylerinde anlamlı farklılık olduğunu ve deney grubundaki

öğrencilerin utangaçlık düzeylerinde gözlenen azalma yönündeki önemli farklılığın uygulanan sosyal beceri eğitimi programından kaynaklandığını göstermiştir.

Koç (2006) tarafından 1346 üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerine göre stresle başa çıkma stratejileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda; utangaçlık düzeyi düşük olan öğrencilerin stresle başa çıkmada kendine güvenli, iyimser ve sosyal desteğe başvurma yaklaşım stratejilerini daha çok kullandıkları, utangaçlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin stresle başa çıkmada çaresiz ve eğici yaklaşım stratejilerini daha çok kullandıkları saptanmıştır.

Genç (2008), yaptığı araştırmada lise öğrencilerinde ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların, anne baba ilişkilerinin, cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve sınıf düzeyi kişisel değişkenlerinin lise öğrencilerinde utangaçlığı yordama gücünü ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya Ankara ili merkezinde bulunan, her bir sosyoekonomik düzeyi temsil eden 821 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmalarının, gerçekçi olamayan ilişki beklentisi bilişsel çarpıtmalarının, zihin okuma bilişsel çarpıtmalarının, anne ile ilişkilerde birlikte etkinlikte bulunma, duyarlılık, sevgi ve güven boyutlarının, baba ile ilişkilerde izleme boyutunun utangaçlığın anlamlı yordayıcıları olduğu; cinsiyetin, sosyoekonomik düzeyin, sınıf düzeyinin anne ile ilişkilerde yakın iletişim, izleme, normların düzenlenmesi, beklentileri karşılama boyutlarının ve baba ile ilişkilerde yakın iletişim, birlikte etkinlikte bulunma, duyarlılık, sevgi ve güven, normların düzenlenmesi, beklentileri karşılama, ev kuralları boyutlarının utangaçlığın anlamlı yordayıcıları olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Altıok (2011), yaptığı çalışmada devlet yurdunda barınmakta olan üniversite öğrencilerinin utangaçlık ve başa çıkma stratejileri ilişkileri incelemiştir. Çalışmaya Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Eskişehir Dumlupınar Öğrenci Yurdu' nda kalan öğrenciler katılmıştır. Çalışma sonucunda, üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanlarında kızlarla erkekler arasında fark olmadığı görülmüştür. Başa çıkma stratejileri alt ölçeği olan sosyal destek alma stratejisinde ise kızlarla erkekler arasında erkekler lehine önemli bir fark tespit edilmiştir. Utangaçlık ve başa çıkma stratejileri ilişkilerine bakıldığında ise utangaçlık ile problem çözme arasında anlamlı bir ilişki olduğu, yine utangaçlık ile kaçınma arasında ise ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

1.2. Anne-Baba Tutumları

Anne-baba tutumlarının bireyin bebeklik çağından itibaren kişiliğinin oluşumunda ve karakterinin biçimlenmesinde önemli bir rolü vardır. Gelişimi devam eden çocuğun kişilik oluşumu, ona örnek model oluşturan ana-baba tutumları ile etkilenmektedir. Çocuk, özdeşim modelleri olan anne-babasından edindiği benzer tutumları sergilemeye başlamaktadır (Yavuzer, 1994).

Anne-babalar davranışları ile çocuklarına rol model olur ve çocukları ile kurdukları ilişki sonucunda çocuğun kişiliğinin gelişiminde ve benlik algılarının oluşumunda rol oynarlar. Anne-baba tutumlarının bireylerde bazı olumlu ya da olumsuz davranışların oluşmasına neden olduğu ifade edilebilmektedir (Özdoğan, 2000). Dolayısıyla, aile ortamının çocuğun ilk sosyal çevresini oluşturduğunu ve

çocuğun kişiler arası ilişkileri ve kavramlar bu sosyal çevrenin etkisi altında geliştiği söylenebilir. Çocuğun farklı aile fertleri ile etkileşimi, çocuğun eğitimine, duygusal ve sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır. Aile, aynı zamanda çocuğun içinde yaşadığı topluma uygun bir birey olarak yetişmesi için de ona yardımcı olan önemli bir kurumdur.

Aile deneyimleri çocuk gelişiminde en önemli etkidir. Çocuk, büyüdükçe okul ve akran gruplarından oluşan çevreden de etkilenmeye başlasa da, çocuğun kişilik gelişimi üzerinde anne-baba tutumlarının etkileri de önemini korumaya devam etmektedir. Çocuğun yetiştiği ailenin yapısı, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, genişliği onun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla sosyal ve duygusal gelişimini doğrudan etkileyecektir (Yavuzer, 1993).

Her anne-baba bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı farklı tutumlarda davranabilmektedir. Anne-baba tutumlarına ilişkin olarak Baumrind' in (1971) yaptığı sınıflama bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların ilki olmuştur. Baumrind otoriter, demokratik ve izin verici olmak üzere üç anne-baba stili tanımlamıştır. Bu çalışmasını okul öncesi dönemindeki çocukları ev ortamında gözlemleyerek ve anne-baba-çocuk etkileşimini laboratuvar ortamında inceleyerek yapmıştır. Çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili olarak ebeveynlerin kontrolü, anne-baba-çocuk iletişiminde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım-destek olmak üzere dört boyut belirlemiştir. Baumrind' e (1966) göre; anne-babaların çoğu, çocuklarını yetiştirirken bu tutumlardan birini daha çok benimser ve benimsediği tutuma göre davranışta bulunur.

Ebeveyn kontrolü boyutu; anne-babanın belirlediği kurallara çocukların ne derece uymak zorunda oldukları ile ilgilidir. Anne-baba-çocuk iletişiminde açıklık

boyutu; ebeveynlerin verilecek kararlarda çocuklarının fikirlerine ve düşüncelerine ne derece saygı gösterdikleri, çocuklarını fikir ve düşüncelerini paylaşma konusunda ne derece teşvik ettikleri ve çocuklarının davranışlarına ne derecede sınır getirdikleri ve bunun nedenlerini çocuklarına ne oranda açıkladıkları ile ilgilidir. Olgunluk beklentisi boyutu; anne-babaların çocuklarının her alandaki gelişimi ve başarılı olmaları için onları ne oranda teşvik ettikleri ile ilgilidir. Son olarak, bakım-destek boyutu ise; anne-babaların çocuklarının bakımını yaparken ve onlarla etkileşime girerken gösterdikleri yakınlık, sıcaklık ve sevecenlik ile ilgilidir (Baumrind, 1971).

Baumrind (1971), bu dört boyuta bağlı olarak otoriter, demokratik ve izin verici olmak üzere üç temel anne-baba stili tanımlamaktadır. Bu dört stili ise şu şekilde betimlemektedir; otoriter anne-babaların kontrol ve olgunluk beklentisi boyutları yüksek, açık iletişim ve bakım-destek boyutları düşüktür. Bu tür anne-babalar, çocuklarıyla fazla iletişim kurmazlar ve çocuklarını koydukları kurallarla kontrol etmek isterler ve çocuklarından her söylediklerini sorgulamadan kabul etmesini ve koşulsuz uymasını beklerler. Demokratik anne-babaların kontrol, açık iletişim, olgunluk beklentisi ve bakım-destek boyutlardaki özelliklere yüksek derecede sahiptir. Bu tür anne-babalar çocuklarıyla ilgilidirler, çocuklarından olgun davranış beklerler, aile içinde verilecek kararlarda çocuklarının da görüşlerini alırlar, gerekli olduğunda çocuklarının kurallara uymasını isterler ve konan kuralların nedenleri çocuklarına açıklarlar. Demokratik bir aile ortamında, aile içinde bir sorun çıktığında her iki tarafın da (ebeveyn ve çocuk) hakları önemlidir. Baumrind (1966, 1971, 1972) yaptığı çalışmalarda, demokratik tutumu benimseyen anne-babaların zihinsel ve sosyal yönden daha yeterli, kendini daha iyi ifade edebilen, kendi kararlarını kendi verebilen ve özgüveni daha yüksek olan çocuklar yetiştirdiğini belirtmektedir.

Baumrind' e (1966, 1971, 1972) göre; izin verici anne-babalar ise, kontrol ve olgunluk beklentisi boyutları düşük, açık iletişim ve bakım-destek boyutları yüksek anne-babalar olarak tanımlamıştır. İzin verici anne-babalar, çocuklarına aşırı hoşgörü gösterir ve istediklerini yapmasına müsaade ederler, olgun davranış beklemezler, kontrol etmezler, çocuklarına karşı ilgilidirler fakat, çocuklarının bütün kararlarını kendisinin vermesini isterler.

Maccoby ve Martin (1983), anne-baba tutumlarında duyarlık ve talepkarlık olmak üzere iki boyut tanımlamışlar ve bu iki boyutun kombinasyonundan Baumrind' in tanımlarına ek olarak, izin verici anne-baba tutumunun, izin verici-hoşgörülü ve izin verici-ihmkar olmak üzere iki farklı tutumu içerdiğini ortaya koyarak; demokratik, otoriter, izin verici-hoşgörülü ve izin verici-ihmkar olmak üzere dört farklı anne-baba tutumu tanımlamışlardır. Bu tanıma göre; çocuklarına karşı yüksek düzeyde sevgi, ilgi ve kabul ama düşük düzeyde kontrol, izin verici-hoşgörülü anne-babalığı; düşük düzeyde kontrol ve düşük düzeyde sevgi, ilgi ve kabul ise izin verici-ihmkar anne-babalığı betimlemektedir. Maccoby ve Martin (1983), demokratik ve otoriter anne-babalığı Baumrind' in tanımladığı gibi tanımlamışlardır.

Yukarıda da belirtildiği üzere; anne-baba tutumlarıyla ilgili literatürde kaç çeşit ana-baba tutumu olduğunu belirlemeyi amaçlayan araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar daha çok anne- baba tutumlarını ölçen ölçme araçlarını geliştirmeyi amaçlayan çalışmalardır. Ülkemizde ise, ergenler ve genç yetişkinler için Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1993), üç tür anne-baba tutumu belirlemişlerdir. Bunlar; otoriter, koruyucu-istekçi ve demokratik anne-baba tutumlarıdır. Bu anne-baba tutumlarının genel özellikleri ise aşağıda özetlenmiştir.

1.2.1. Koruyucu-İstekçi Ana-Baba Tutumu

Koruma normal bir anne-baba tutumudur. Ancak koruma davranışını çocuğun kendini gerçekleştireceği faaliyetleri engelleyecek şekilde yaygınlaştırmak “aşırı himayeci” olarak davranmak anlamına gelmektedir. Bu tutumu sergileyen anne-baba, çocuğun gelişimine özgü özgürlükleri kazanmasını engelleyecek şekilde ona nasıl davranması, neleri yapması gerektiğini dikte etmektedir. Bu tür ailelere sahip çocukların bağımsız ve ayrı bir birey olma yolundaki çabaları ebeveynleri tarafından daha çok engellenmektedir (Kulaksızoğlu, 2004). Koruyucu anne-babalar çevreden gelecek tehlikeleri abartarak çocuğun her hal ve koşulda korunup kollanmaya ihtiyacı olduğunu düşünürler ve çocuğun her türden ihtiyacını kendileri karşılamak isterler. Koruyucu anne-baba tutumunun beraberinde getirdiği en yaygın davranışlar; çocukla sürekli birlikte olmak ya da çocuğa sürekli bebek muamelesi yapmaktır. Koruyucu anne-baba tutumunun çocuk üzerindeki etkisi ise; çocuğun bağımlı bir kişilik geliştirmesine yol açması ve çocuğun kendisine güveninin yetersiz olmasıdır (Baumrind, 1966; Dökmen, 2001; Kulaksızoğlu, 2004; Eldeleklioğlu, 2004).

1.2.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu

Kuzgun’a (1973) göre; otoriter anne-baba çocuğunu belki sevmektedir; ancak sevgisini çocuk istenilen şekilde davrandıkça göstermektedir. Yani, sevgiyi bir pekiştireç olarak kullanmaktadır. Otoriter anne-babalar çocuklarının davranış ve tutumlarını toplumsal standartlara göre şekillendirip denetlemeye ve değerlendirmeye çalışırlar, çocuklarının kesin olarak kendilerine itaat etmesini

beklerler, çocuklarının davranış ya da inançları kendi doğru bildikleri değerlerle çatıştığında zora ve cezaya başvururlar, sözel alış-verişe izin vermezler. (Baumrind,1966). Otoriter anne-babaya sahip ergenler ve genç yetişkinler, anne-babanın istediğinden farklı davrandıklarında dışlanacaklarını bildiklerinden ve cezalandırılma korkusundan dolayı onların isteklerine boyun eğmektedirler. Böyle ailelerde yetişen çocuklar, duygu ve düşüncelerini daha çok bastırırlar. Bu ailelerde yetişen gençler, öfke ve kızgınlık duygularını açık bir biçimde ifade edemezler. (Maccoby ve Martin, 1983; Kulaksızoğlu, 2004). Otoriter anne-baba tutumu, çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran bir tutumdur. Anne ve babadan birisi ya da her ikisinin baskısı altında olan çocuk; sessiz, uslu, dürüst ve dikkatli olmasına karşılık; küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen aşırı hassas bir yapıya sahip olabilir (Yavuzer, 1994).

1.2.3. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Demokratik anne-baba, çocuğa karşı içten, derin ve koşulsuz sevgi duyar, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına duyarlıdır. Davranışlarını ilgi ve anlayışla izler, özerk davranmasına izin verir, çocuğa kendini istediği zaman kullanabileceği bir kaynak olarak sunar ve aile kuralları hakkında bilgi verir. Demokratik anne-baba çocuğunu denetlemekten kaçınır, amacına ulaşmak için baskı yerine mantık ve manipülasyonu kullanır (Baumrind, 1966). Demokratik anne-baba tutumunda evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Bu sınırlar içinde çocuk özgürdür (Yavuzer, 1994). Özgürlükleri kullanabileceği ölçüde ve kötüye kullanmadığı sürece artırılır. Ancak demokratik anne ve babalar da gerektiğinde çocuklarına sınır koyabilirler. Demokratik anne-babalar çocuklarına deneme ve yanılma payı bırakırlar. Demokratik anne-babalar, çocuğa aile içinde eşit haklar tanırlar. Çocuğun fikirlerini

açıkça ifade etmesi desteklenir ve bu konuda cesaretlendirilir. Demokratik tutumun olduğu ailede yetiştirilen çocuklar temel güven duyguları gelişmiş, fikirlerini serbestçe söyleyebilen, girişimci, sorumluluk alabilen, kendine ve diğer insanlara saygılı, kendini geliştirmeye, kendini gerçekleştirmeye ve yaratıcı fikirler üretmeye istekli bireylerdir (Baumrind, 1966; Kulaksızoğlu, 2004).

1.2.4. Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Görüşler ve Yaklaşımlar

Anne-baba tutumları ile ilgili olarak Adler; çocuğun cesaretli ve topluma yönelik olarak yetişmesi ve hayatını yapıcı çabalar üzerinde kurmayı öğrenebilmesi için, anne-babanın çocuğa sevgi vermesi, girişim yeteneğini ve özgüvenini kazanabilmesi için onu desteklemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için çevresindeki en önemli kişiler olan anne-babasının desteğine ihtiyacı vardır. Adler ayrıca, yaşamın ilk beş yılının ve bu süredeki aile ilişkilerinin çocuğun özelliklerinin belirlenmesinde büyük önem taşıdığını vurgulamıştır (Öztürk, 1990; Geçtan, 1995).

Maslow (1970), hayatın ilk yıllarında çevrenin, özellikle anne-babanın gösterdiği sevgi ve şefkatin çocuğun kişilik gelişimde önemli ve olumlu etkileri olduğunu savunmaktadır. Maslow (1970)' a göre anne babalar, çocuğun temel fizyolojik ihtiyaçları yanında, sevilme ve saygı görme ihtiyaçlarına da önem vermeli, bu ihtiyaçların karşılanmasını sağlamalıdır. Maslow (1970)' a benzer bir görüş de bütün toplumlarda, ailenin, çocuğun kişiliğinin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde etkili olan ilk sosyal ortam olduğu konusundadır.

Becker, anne-baba tutumlarıyla ilgili sıcaklık ve sınırlayıcı olarak iki değişken olduğunu savunmuş, bu iki boyutu ele alarak aileleri gruplandırmıştır. Bir başka araştırmada da aile bağlarında iki boyut olduğu, bunların da bakım- ilgilenme ve aşırı koruma olarak gruplandığı savunulmuştur (Gazeloğlu, 2000).

Freud (1933)' un anne-baba-çocuk etkileşiminin, erken çocukluk döneminde önemli olduğunu savunduğu yaklaşım, psikanalitik yaklaşımdır. Ancak Freud, anne-babanın çocuğa karşı tutumları ve bunların etkilerinden daha çok, çocuğun tuvalet eğitimi, beslenme şekli gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır.

Watson, hoşgörölü ve demokratik tutumla yetiştirilen çocukların arkadaş ilişkilerinde daha etkin, girişken, atılgan ve kendisini daha iyi ifade edebilen kişilikte olduklarını ifade etmektedir. Bunun yanında, daha sert bir denetim altında tutulan çocuklar, başkaldırma ve saldırganlık gibi yollarla kendilerini ifade etme, fikir öne sürme ve açıklama yapmada tutuk davranmaktadırlar (aktaran Sigelman ve Rider, 2010).

Erikson (1963), ailesel sıcaklık ve ailesel kontrol olarak iki tutumun önemli olduğunu vurgulamaktadır. Sıcaklık tutumunun hakim olduğu aileler, çocukları hatalı davranışlarda bulunsalar bile, onlara sıcak, ödüllendirici davranmakta, gülümseyerek cevap vermekte ve destekleyici olmaktadır. Kontrolcü aileler ise, çocuklarına ceza veren, onları ihmal eden, küçümseyen, sürekli eleştiride bulunan ailelerdir. Erikson, ayrıca, anne-baba tutumlarının dengeli bir kişilik gelişimi açısından çok önemli olduğunu, bebeklikten itibaren birey tarafından benimsenmiş ve model olarak bireye sunulan duygu ve davranışların bireyin gelecek yıllardaki duygu ve davranışlarının temelini oluşturacağını vurgulamıştır.

1.2.5. Anne-Baba Tutumları ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Medinnus' un (1965) yaptığı araştırmada, yüksek kendini kabul düzeyine sahip olan gençlerin anne-babalarını seven ve reddetmeyen anne-babalar olarak algıladıkları görülmüştür. Kendine saygının baba tutumlarından çok anne tutumları ile ilişkili olduğu bulunmuş ve erkeklerin kendine saygı ölçümleri ile anne-baba tutumu ölçümü arasındaki ilişki kızlardakinden daha yüksek çıkmıştır.

Kuzgun (1973), algılanan anne-baba tutumlarının genç yetişkinlerin kendini gerçekleştirme düzeylerine etkisini araştırmıştır. Sonuç olarak; demokratik tutumun kendini gerçekleştirme düzeyini olumlu yönde etkilediği; otoriter tutumun kendini gerçekleştirme düzeyini olumsuz yönde etkilediği, ilgisiz tutumun ise, bu iki tutumun ortasında kaldığı, sevgi yokluğunun kendini gerçekleştirme düzeyini olumsuz yönde etkilemesine karşılık sıkı kontrolün olmayışının bireyin kendini gerçekleştirme için biraz daha olanak sağladığı saptanmıştır.

Lamborn ve arkadaşları (1991) araştırmalarında, 14-18 yaş arası ergenlerin psikososyal gelişimlerini, akademik yeterliklerini ve problem davranışlarını incelemiştir. Araştırma sonuçları, anne-babasını demokratik olarak algılayan ergenlerin akademik yeterlik ve psikososyal gelişimlerinde, anne-babalarını diğer stillerde algılayan ergenlere göre daha yüksek, problemleri davranışlarda ise daha düşük puan aldıklarını belirtmektedir. Anne- babalarını otoriter ve izin verici-ihmkâr olarak algılayan ergenler arasında anlamlı farklılıklar elde edilmediği de araştırmanın sonuçlarından biridir.

Baldwin (1995), otoriter davranışlar sergileyen anne-babaların çocukları ile demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarını incelemiştir. Araştırma

sonucunda; demokratik tutumla yetiştirilmiş bireylerin olumlu kişilik özelliklerine sahip olduğu, otoriter tutumla yetiştirilmiş bireylerin ise, çok kararsız bir ruh hali içinde oldukları, yeni fikirler üretemedikleri, yeteneklerinin olmadığı, daha fazla korku ve endişe içinde oldukları saptanmıştır. Araştırmada; anne ve babaların demokratik tutumunun bireyin kişilik gelişimi üzerinde oldukça olumlu bir etki yarattığı ve gelişim sürecini hızlandırıcı bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Ergenlikte yaşanan olumlu anne-babalık ile yetişkinlikteki kimlik durumu ve bireyin zayıf noktalarını ifade etmesi arasındaki ilişkiyi inceleyen boylamsal bir çalışmada, ergenlik dönemindeki 100 katılımcıya anket bataryası uygulanmıştır. Katılımcılardan 26 yaşında da en çok zorlandıkları yaşam deneyimini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Araştırma sonuçları, 17 yaşında daha çok olumlu anne-babalık yaşayan katılımcıların 26 yaşında zayıf noktalarını daha açıklıkla ifade ettiklerini ve bu durumun, yetişkinlikte duygu durumunu düzenleme ve kimlik gelişimini başarı ile tamamlama ile ilişkisi olduğunu vurgulamaktadır (Dumas, Lawford, Tieu ve Pratt, 2009).

Sezer ve Oğuz'un (2007), 726 üniversite öğrencisi ile çalıştığı araştırmada üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin anne baba tutumları ve bazı sosyodemografik değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda; cinsiyet, yaşanılan yer, sınıf düzeyi, düşük düzeyde demokratik, yüksek düzeyde koruyucu/istekçi ile orta ve yüksek düzeyde otoriter anne baba tutumu ile kendilik değeri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Çeçen' in (2008) yaptığı araştırmada, 521 üniversite öğrencisinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek

düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları; algılanan ana-baba tutumlarına göre yalnızlık ve algılanmış sosyal destek düzeylerinin farklılaştığını göstermektedir.

Keleşoğlu' nun (2008) yaptığı araştırmada, 246 üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırmada bireylerin anne baba tutumları ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir ve elde edilen bulgular, bireylerin ana-baba tutumları ile duygusal zeka düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

1.3. Utangaçlık ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Bireyin ilk ve etkili olarak sosyal becerileri, deneyimleri edindiği ve davranış eğitimi aldığı birim ailedir. Bireylerin çocukluk çağından itibaren aile içinde anne babaları tarafından algılanışları ve değerlendirilmeleri oldukça büyük önem taşımaktadır. Anne baba tutumları çocuğun etrafındaki insanlarla olan ilişkilerini, hayata karşı tutumlarını, değer yargılarını ve davranışlarının temelini oluşturur. Aile içinde anne babanın çocuğuyla olan sözel ve davranışsal etkileşimi çocuğun kendini algılayışını etkiler. Ailenin sözlü ve davranışsal ifadeleri, çocuğun başkaları tarafından nasıl algılanacağı fikrinin de oluşumunu etkilemektedir (Yavuzer, 1993).

Aile, akranlar ve içinde yaşanılan kültürel çevre kişinin utangaçlığını beslemektedir. Bazı utangaç bireylerde, sadece çocukluk döneminde utangaçlık belirtilerine rastlanıp ilerleyen yıllarda bu belirtilere rastlanmazken bazılarının da ise süreklilik gösterip tüm yaşamları boyunca devam etmektedir. Ancak çocukluk döneminde utangaçlığa rastlanmamasına rağmen yetişkinlik döneminde utangaçlık belirtileri gösteren kişiler de bulunmaktadır (Zimbardo, 1986) .

Asendorpf (1990), utangaçlığın nedenlerini genetik olarak yatkınlık, anne baba ve çocuk arasındaki zayıf bağlar, yetersiz sosyal beceriler, çocuğun anne babası, kardeşleri ve başkaları tarafından acımasızca ve sıklıkla eleştirilmesi şeklinde sıralarken, Zolten ve Long (1997) da; utangaçlığın yaşam deneyimlerinin azlığı, genetik etkiler, ebeveynlerin tutarsız davranışları, eleştirilme, sosyal deneyimlerin yetersizliği, özsaygı azlığı ve kendisi hakkında olumsuz inançlara ve aşırı koruyucu anne babalara sahip olma ile ilişkili olabileceğini vurgulamaktadırlar.

Utangaçlık, özellikle çevre faktörü ile desteklendiği durumlarda bireylerin yaşantısını, kişilik gelişimini etkilemekte, sosyal ortamlardaki davranışlarını ve kişilerarası iletişimlerini engellemektedir. Anne babanın çocuğuna karşı tutumları, içinde bulunulan kültürün kişiye yüklediği roller ile genetik yatkınlık kişilerin utangaçlık düzeyini belirlemektedir. Bazı kültürlerde bazı davranışlar toplum tarafından onaylanmamakta ve birey açısından olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla, kültürel özellikler de kişiler üzerinde aile yoluyla baskıya neden olarak utangaçlığın gelişimde önemli bir rol oynayabilmektedir (Zimbardo, 1986; Kozanoğlu, 2006).

Yapılan bazı araştırmalara göre (İmamoğlu, 1991; Kağıtçıbaşı, 1970); ülkemizde demokratik anne baba tutumlarından çok, çocuktan koşulsuz itaat bekleme, çocuğu sıkı denetim altına alma, koruyucu ve çocukla ilgilenip onun için her türlü özveride bulunma davranışlarının ön plana çıktığı geleneksel olan anne baba tutumları yaygındır. Oktay (1990), geleneksel Türk aile yapısının, aile içi ilişkilerin ve örgün okul sistemimizin özgür ifade ve yaratıcı yaklaşımları pek desteklemediğini vurgulamıştır. Dolayısıyla, toplumsal ve bireysel kültür olarak ikiye ayrılan kültür yapılarında toplumsal kültüre sahip olan ülkemizde çocuklar daha çok

otoriter ve koruyucu anne baba tutumları ile karşılaştıklarından ötürü kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilme sorunu yaşabilmekte ve bu sorunla bağlantılı olarak utangaçlık duygusu geliştirebilmektedirler.

Ülkemizin de içinde bulunduğu toplumsal kültürü benimsemiş ülkelerde girişken olmayan, geleneklere bağlı, kararsız, aile bağları güçlü, sınırlı davranışları etkin olan bireyler yetişirken; bireysel kültüre sahip olan ülkelerde özgürlüğüne düşkün, para ve başarıya önem veren, gelenek ve soyluluğa bağlı olmayan, davranışlarını belli kurallara göre düzenlemeyen, aile bağları zayıf bireylerin toplumda genellikle çoğunlukta olduğu belirtilmektedir. Geleneksel Türk kültüründe; ailede çocuğun korunduğu, gözetildiği, girişkenlik ve merakının desteklenmediği, çocuğun içinden geçenleri açıkça söylemesinin engellendiği vurgulanarak; bir takım atılgan davranış kalıplarının utanç verici bir tutum olarak kültürel öğreti şeklinde aktarılmaktadır (Tuncer, 1979).

Öte yandan, 1995 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, Türkiye genelinde kır - kent kesimini temsil edecek genişlikte incelemeler yapılmış ve toplam 4287 aileyi kapsayan araştırmanın ilk aşamasında, aile içi şiddetin yaygınlık ve sıklığı, ikinci aşamasında ise aile içi şiddetin varlığının saptandığı aileleri kapsayan vaka analizi çalışması yapılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ülkemizde fiziksel şiddete ailelerin % 34' ünde rastlanmaktadır, sözlü şiddetin rastlandığı ailelerin oranı % 53' ü aşmaktadır ve çocuklara yönelik fiziksel şiddete rastlanma oranı ise en az % 46 olarak hesaplanmaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995). Feinberg (1999), aile içi şiddete maruz kalan çocukların, bu duruma verdikleri tepkilerin birbirinden farklı olduğunu vurgulayarak çocuklarda aile içi şiddet sonrasında; utangaçlık, arkadaş ilişkilerinden uzaklaşma, aile ilişkilerinde zorlanma,

düşük benlik saygısı, duygusal gelişim geriliği, depresyon, korku, endişe, öfke ve suçluluk gibi birtakım psikolojik sorunlar ortaya çıkabildiğini belirtmektedir. Dolayısıyla, ülkemizde aile içi şiddetin yaygın olduğunu ve bu durumun utangaçlık duygusuna neden olabileceğini belirtmek mümkündür.

Gitmez (1989) ise yaptığı araştırmada çocuklarına karşı aşırı koruyucu olan veya baskıcı tutumu benimseyen ailelerin çocuklarının kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyerek çocuklarında utangaçlık, içedönüklük ve bağımlılık gibi davranış ve kişilik özelliklerin ön plana çıkmasını etkilediklerini vurgulamaktadır.

Utangaçlık ve algılanan anne-baba tutumlarının ilişkisini etkileyen bir diğer kavram ise günümüzün değişen kültür sistemidir. Toplumlar sanayileşme ve kentleşme ile birlikte, çok hızlı bir sosyal değişim geçirmektedirler. Bu sosyal değişim kapsamında her kültür sistemi, hızlı veya yavaş olmak üzere değişime uğramaktadır (Türkdoğan, 2007). Geçiş toplumu olan ülkemizde de toplumsal değişimler gün geçtikçe artmaktadır. Bu değişim içinde özellikle aile üyeleri arasında anlaşmazlığa neden olan bir süreç olarak kuşaklararası farklılıklar bulunmaktadır (Tezcan, 1991). Özellikle küreselleşen dünyada teknolojik değişimlerle orantılı olarak yaşam tarzı ve kişisel beğenilerdeki farklılıklar, kuşaklar arası fikir farklılıklarına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalara göre toplumumuzda özellikle üniversite öğrencileri toplumsal düzendeki yeni koşullara uyum, yeni örf ve adetleri kabullenme ve yeni davranışları benimsemede kararsız bir tutum sergilemekte ve kendilerinden önceki kuşaklarla çatışma yaşamaktadırlar (Özyurt ve Doğan, 2002). Dolayısıyla, üniversite öğrencileri özellikle ebeveynleri ile uyumsuzluk yaşabilmekte ve aile içi uyumsuzluk sorunu ise utangaçlığa neden olmaktadır (Sakuraçi, 2004).

Köy, kasaba gibi küçük yerleşim birimlerinde aile yapısının bireyin kişiliğini dolayısıyla davranış kalıplarını şekillendirmede şehir kültürüne göre daha etkili olduğu düşünülebilir. Özellikle babanın mutlak otorite kabul edildiği kırsal kültürde babanın çocuğa karşı olan otoriter, hoşgörü ve şefkat barındırmayan tutumlarının etkisi ergenlik dönemi ve sonrasında da sürebilmektedir. Öte yandan, şehir kültüründe değişen çağda farklılaşan değerler kapsamında yetiştirilen çocuklarda daha çok demokratik anne-baba tutumu ön plana çıkmakta ve çocuğa daha bilinçli ve anlayışlı bir zihniyetle bağımsız hareket edebilme davranışı kazandırılmaya çalışılmakta ve atılgan davranış biçimleri önem kazanmaktadır. Kırsal kesimlerde otoriter rolünü üstlenmiş babanın etkisi kentsel kesimlerde farklılaşmakta ve şehir kültürlerinde utangaçlık ve boyun eğici davranışlar yerine atılgan ve bağımsız hareket etme davranışları desteklenmektedir (Arı, 1991). Dolayısıyla, günümüzde utangaçlığın anne baba tutumları üzerindeki etkisinin araştırılması, kültürümüzde değişen değerlerin farklılaşması yönünün belirlenmesi açısından da önem kazanmaktadır.

1.3.1. Utangaçlık ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelendiği Araştırmalar

Sakuragi (2004), 166 Amerikalı ve 187 Japon üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada; aile dayanışması, anne-baba çocuk ilişkisi, tamamlayıcı aile içi uyum ile utangaçlık arasındaki ilişkiyi Amerikalı ve Japon öğrenciler açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda hem Amerikalı hem de Japon öğrencilerde aile içi uyum ile utangaçlık arasında belirgin bir ilişki ortaya çıkmış ancak aile dayanışması ile utangaçlık arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir.

Carducci (2000), utangaç bireyler üzerinde yaptığı araştırmasında; utangaç bireylerin %64'ünün utangaçlıklarını aile içindeki yaşantılar, anne-baba tutumları, yaşantıları üzerinde hissettikleri baskı gibi dış etkenlere bağladıklarını bulmuştur. Bireylerin % 24'ü ise utangaçlıklarını kişisel bir sorun olarak gördükleri ve özsaygı düşüklüğünden fazla çekingen ve kişilerarası ilişkilerde zorlanmalar gibi içsel etkenlerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ayrıca utangaç bireylerin % 62'si utangaçlık duygusunu her gün hissettiklerini, %82'si ise utangaçlık duygusundan hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir.

Koydemir (2002) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinde utangaçlığın benlik sunumu yordayıcıları, başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik, algılanan sosyal beceriler ve algılanan anne-baba tutumlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı ile etkileşerek utangaçlığı ne ölçüde yordadığının incelendiği nedensel bir model kullanılarak test edilmiştir. Araştırmanın örneklemini Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan 497 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Sonuç olarak; başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin, olumsuz değerlendirilme korkusunu olumlu yönde, benlik saygısını ise olumsuz yordadığı, algılanan anne-baba tutumlarında kontrol/denetim alt başlığının, olumsuz değerlendirilme korkusunu olumlu yönde, benlik saygısını olumsuz yönde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca, benlik saygısının, algılanan sosyal beceri ve algılanan anne-baba psikolojik özerklik ve ilgiden olumlu yönde etkilendiği ve yine benlik saygısının başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilikten olumsuz yönde etkilendiği saptanmıştır. Bu sonuçlar, olumsuz değerlendirilme korkusunun, utangaçlık ile başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik arasında; utangaçlık ile algılanan anne-baba kontrol/denetim arasında; ve utangaçlık ile benlik saygısı arasında bir ara değişken olduğunu göstermektedir. Ayrıca benlik saygısının utangaçlık ile başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik; utangaçlık ile algılanan

sosyal beceriler; utangaçlık ile anne-baba psikolojik özerklik; ve utangaçlık ile anne-baba kabul/ilgi arasında bir ara değişken olduğunu bulmuştur.

1.4. Ergenlik – Anne Baba Tutumları – Utangaçlık Arasındaki İlişki

Ergenlik, yaşamın en önemli gelişim noktalarından biri olarak birçok araştırmacı tarafından kritik bir evre olarak ele alınmaktadır. Anne baba rolünün bireyin gelişimine etkisi sadece çocuklukta değil ergenlik döneminde de çok önemlidir. Dolayısıyla, anne baba tutumları ergenin hayatında çok önemli bir yer tutmakta ve ergenin kişilik gelişimine de etki etmektedir. Ergen, bir yandan anne babasından ayrı bağımsız bir kişilik oluşturma çabasıyla, bir yandan da onların yakınlığına ve desteğine ihtiyaç duymaktadır. Anne babalar ise ergenin bağımsızlaşma sürecinde ailede otorite ve dengeyi kaybetme korkusu yaşayabilmekte ve bu durumda bazı ebeveynler ergenin bağımsızlığını kazanmasına bilinçli ya da bilinçsiz olarak engelleyebilmektedirler. Bu engelleme, ergenin kişilik gelişimi kapsamında atılgan davranışlar yerine utangaç davranışlar benimsemesine yol açabilmektedir (Hines, 1997).

Anne baba ve ergenin arasındaki ilişkinin niteliği ergenin zamanla benimseyeceği davranış ve tutumları belirlemektedir. Günümüzde, değişen anne-baba ve ergen ilişkilerinin ele alınması ergenin bu döneme uyum sağlayabilmesi açısından oldukça önem kazanmıştır. Bu dönemde anne baba ile yaşanan olumsuz ilişkiler ergenin sosyal yaşama ve içinde bulunduğu döneme uyum sürecini olumsuz yönde etkilerken, kurulan sıcak ilişkiler ise ergenin bireyselleşmesi, olumlu kişilik

özellikleri geliştirmesi ve yaşadığı hızlı değişimlere ayak uydurmasını kolaylaştırmaktadır (Robin ve Foster, 1979).

Türk kültüründe ergenlikte bağımsız davranışlar desteklenmemekte ve aileye bağlılık ve sadakate önem verilmektedir (Özbay ve ark., 1991). Dolayısıyla, aile ve anne babaya ait bazı özelliklerin ergenin algısı üzerine etki ettiği düşünülürse, kültürümüzde daha çok otoriter ve koruyucu davranışların ön planda olduğu anne baba tutumlarının ergenin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyerek özellikle sosyal ortamlarda kişilerarası ilişkilerinde utangaç tavırlar geliştirmesine yol açmakta olduğu belirtilebilir.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri ile algıladıkları anne- baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmada anne baba tutumları “demokratik tutum” “otoriter tutum” ve “koruyucu tutum” olarak ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada utangaçlık düzeyi ile bazı sosyodemografik özellikler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, yaşanılan yer, devam eden romantik ilişki durumu, bir derneğe/kuruluşa üye olma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, öğrenim görülen fakülte türü, aile sosyo-ekonomik durumu) arasındaki ilişkiler ve algılanan anne-baba tutumları ile bazı sosyodemografik özellikler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, yaşanılan yer, devam eden romantik ilişki durumu, bir derneğe/kuruluşa üye olma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu,

öğrenim görülen fakülte türü, aile sosyo-ekonomik durumu) arasındaki ilişkiler de incelenmiştir.

Araştırmanın Hipotezi

Anne-baba tutumunu demokratik olarak algılayan üniversite öğrencilerinin, otoriter veya koruyucu ana-baba tutumunu algılayan üniversite öğrencilerine göre Utangaçlık Ölçeği puanları daha düşük olacaktır.

Araştırmanın Alt Problemleri

1. Üniversite öğrencilerinde utangaçlık düzeyi cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerde utangaçlık düzeyi sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinde utangaçlık düzeyi yaşanılan yere göre farklılık göstermekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin algıladığı anne-baba tutumları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
5. Üniversite öğrencilerinin algıladığı anne-baba tutumları yaşa göre farklılık göstermekte midir?
6. Üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri diğer sosyodemografik özelliklere (yaş, devam eden romantik ilişki durumu, bir derneğe/kuruluşa üye olma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, öğrenim

görülen fakülte türü, aile sosyo-ekonomik durumu) göre farklılık göstermekte midir?

7. Üniversite öğrencilerinin algıladığı anne-baba tutumları diğer sosyodemografik özelliklere (sınıf düzeyi, yaşanılan yer, devam eden romantik ilişki durumu, bir derneğe/kuruluşa üye olma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, öğrenim görülen fakülte türü, aile sosyo-ekonomik durumu) göre farklılık göstermekte midir?

1.6. Araştırmanın Önemi

Bireyin gelişim sürecinde, çevre faktörü olarak adlandırılan yetiştiği aile yapısının önemi büyüktür. Birey, ilk sosyal deneyimlerini yaşadığı aile ortamında, öncelikle algıladığı anne-baba tutumlarından etkilenmektedir (Yavuzer, 1982). Demokratik, koruyucu ve otoriter tutumlar olarak farklılık gösteren anne-baba tutumları, bireyin duygusal gelişiminde izleyeceği yolu şekillendirmektedir. Birey, algıladığı anne-baba tutumuna bağlı olarak sosyal ilişkilerinde olumlu veya olumsuz olarak nitelendirilebilecek davranış biçimleri ortaya koymakta ve bu davranış biçimleri yaşamının ilk yıllarında içinde bulunduğu aile ortamının izlerini taşımaktadır (Baumrind, 1966). Çocuklukta anne baba ile kurulan bağın etkisi kişilerin ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde kuracağı ilişkilere de yansımaktadır. Bu bağlamda bireylerin ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri içinde olan üniversite eğitim sürecinde kişilik gelişimlerine bağlı olarak sosyal ortamlarda bireylerarası ilişkilerinde yaşadıkları sorunları anlamlandırabilmek için, bireylerin çocukluk döneminde anne babalarıyla kurdukları ilişkinin özelliklerinin bilinmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Bireyin, ergenlik döneminden genç yetişkinlik dönemine adım attığı üniversite eğitimi aldığı yıllarda ön plana çıkabilecek duygulardan biri olarak utangaçlık, bireyin üniversite eğitimi aldığı yıllarda kendini olduğu gibi ortaya koymasını engelleyen bir öge olarak ön plana çıkması açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkilerin önem kazandığı dönem olarak da üniversite eğitim sürecinde utangaçlık, bireyin kişilerarası ilişkilerinde daha fazla engellenme hissi yaratabilmektedir. Dolayısıyla, yalnızlık, özgüven eksikliği, stresle başa çıkmada zorlanma gibi sonuçları olan utangaçlığın önlenmesi için öncelikle utangaçlıkla ilişkisi olan değişkenlerin ortaya konması gerekmektedir. Bu nedenle de yapılan bu araştırma, ülkemizde yapılan ve kültürel değişimlerin meydana geldiği dönemde olan bir çalışma olarak utangaçlıkla ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

Değişen çağda kültürlerin benimsediği değerler de farklılaşmaktadır. Utangaçlık, kültürümüzde eskiden daha çok istenilen bir özellik iken artık günümüzde atılganlık daha çok istenilen ve kabul gören bir özellik olmaya başlamıştır. Dolayısıyla, günümüz değerleri açısından bakıldığında da utangaç olmamanın önemi artarken, bireylerin her ortamda kendilerini etkili ve doğru bir biçimde ifade edebilme, sosyal ortamlarda kabul görebilme, etkili iletişim yöntemlerini ve etkili çatışma çözme becerilerini kullanabilme yönündeki gelişimleri mevcut eğitim sistemimiz içerisinde de desteklenmeye çalışılmaktadır. Böylelikle bireylerin çocukluk çağından itibaren duygusal gelişimleri kapsamında utangaçlık duygusu ile baş edebilmeleri önem kazanmakta, bu durum ise tek başına bireylerin kişilik özelliklerinin dikkate alınmasının yeterli olmamasının aynı zamanda bireyin ilk sosyal deneyimi olan aile ortamındaki anne babaların tutumlarının da utangaçlığa olan etkisinin ortaya koyulmasının önemini artırmaktadır.

Utangaçlık ve anne baba tutumları arasındaki bağı inceleyen araştırmalarda, anne baba tutumları, aile uyumu, aile dayanışması ve aile içindeki yaşantılar ile utangaçlık arasındaki ilişkilerin yüksek düzeyde olduğu ortaya koyulmuştur (Sakuragi, 2004; Carducci, 2000). Ülkemizde ise utangaçlık ve çocuk yetiştirme tutumları arasında ilişkileri inceleyen tek bir çalışmaya rastlanmıştır. Koydemir (2002), çalışmasında üniversite öğrencilerinde utangaçlığın benlik sunumu yordayıcıları olarak; başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçilik, algılanan sosyal beceriler ve algılanan anne baba tutumlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısını ele almıştır ve bu değişkenlerin utangaçlığı ne ölçüde yordadığının nedensel bir model kullanılarak incelenmiştir, fakat çalışmada utangaçlığın algılanan anne baba tutumları ile ilişkisi ve sosyodemografik değişkenlerle bağlantısı ele alınmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin utangaçlık duygusu ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada ülkemizde yapılan araştırmalardan farklı olarak, bu iki değişkenin ilişkisi, çeşitli sosyo-demografik değişkenlerle bağlantısına bakılarak ve çeşitli üniversitelerde okuyan öğrencilerle uygulama yapılarak ortaya konmuştur. Yurt dışına oranla ülkemizde utangaçlıkla ilgili oldukça az sayıda çalışmanın bulunması, özellikle kültürümüzün etkilerini algılanan anne baba tutumları baz alınarak kapsayacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu araştırmanın bu eksikliği giderme anlamında psikoloji alanına kuramsal katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu çalışma, üniversite öğrencileri arasında utangaçlık düzeyi ile algılanan anne-baba tutumunun arasındaki ilişkilerin araştırılmasını zenginleştirecek, ayrıca, hangi tutumların ergenlerde utangaçlık düzeyini arttırdığının belirlenmesi, ergenlerin yaşamlarının bir çok boyutunda büyük sıkıntı yaşamalarına neden olan utangaçlığa

ailelerin etkilerinin anlaşılmasına ve bu konuda anne-babaların ve ergenlerin olabildiğince erken bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

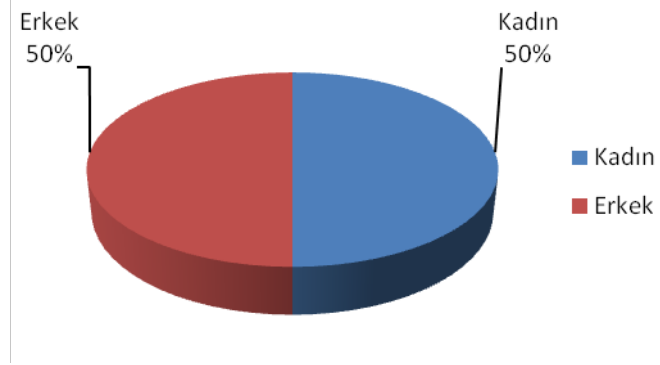
Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın evreni, örnekleme, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin Kişisel Bilgi Formu' nda elde edilen bilgilerine göre tanımlayıcı istatistikleri yani; katılımcıların sosyodemografik değişkenlere göre dağılımları, veri toplama araçları olan "Kişisel Bilgi Formu", "Utangaçlık Ölçeği" ve "Ana-Baba Tutum Ölçeği" hakkında bilgiler, araştırmanın işlem kısmı ile ilgili bilgiler, verilerin analizi hakkında bilgiler ve yapılan çalışmanın güvenilirliği hakkında bilgiler yer alacaktır.

1.1. Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinin farklı fakültelerinde öğrenim görmekte olan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise, iki farklı üniversite (devlet ve vakıf üniversiteleri) türünden seçilmiş olan ve bu üniversitelerin çeşitli fakültelerinde öğrenim görmekte olan 80 kadın, 80 erkek olmak üzere toplam 160 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem grubunun cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 2'de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 80'i (% 50,0) kadın, 80'i (% 50,0) erkektir.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Kadın	80	50,0
Erkek	80	50,0
Toplam	160	100,0

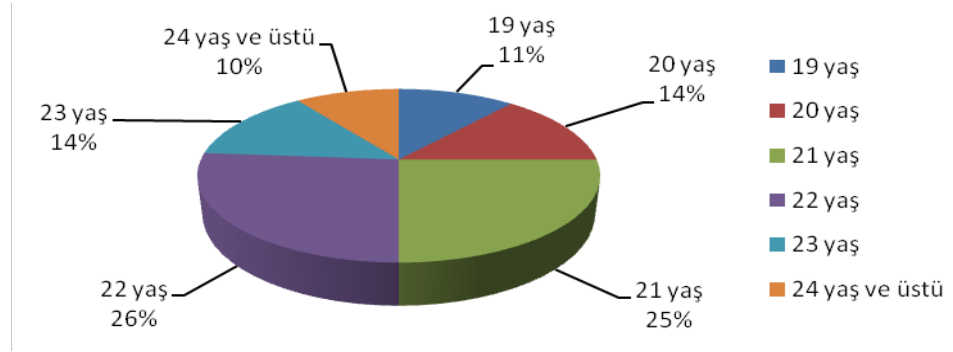

Şekil 1. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tablo 3. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
19 yaş	18	11,3
20 yaş	22	13,8
21 yaş	40	25,0
22 yaş	42	26,3
23 yaş	22	13,8
24 yaş ve üstü	16	10,0
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun yaşlarına göre dağılımı Tablo 3'de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 18'i (% 11,3) 19 yaş, 22'si (% 13,8) 20 yaş, 40'ı (% 25,0) 21 yaş, 42'si (% 26,3) 22 yaş, 22'si (% 13,8) 23 yaş, 16'sı (% 10,0) 24 yaş ve üstü yaş aralığındadır.

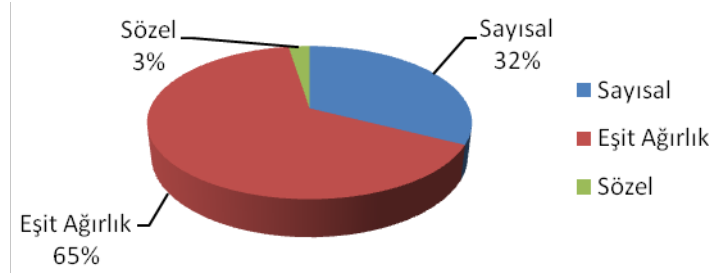

Şekil 2. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımı

Tablo 4. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Fakülte Türüne Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Sayısal	52	32,5
Eşit Ağırlık	104	65,0
Sözel	4	2,5
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun öğrenim gördüğü fakülte türüne dağılımı Tablo 4' de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 52'si (% 32,5) sayısal, 104'ü (% 65,0) eşit ağırlık, 4'ü (% 2,5) sözel ağırlıklı fakültede eğitim görmektedir.

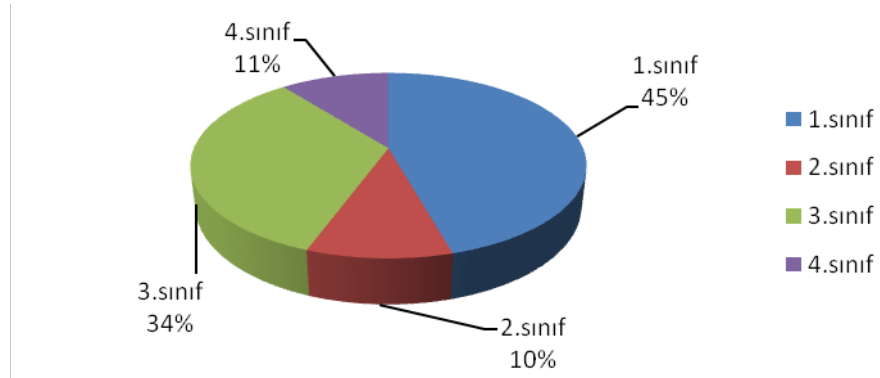

Şekil 3. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Fakülte Türüne Göre Dağılımı

Tablo 5. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Sınıflara Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
1. sınıf	73	45,6
2. sınıf	16	10,0
3. sınıf	54	33,8
4. sınıf	17	10,6
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun öğrenim gördüğü sınıflara göre dağılımı Tablo 5' de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 73'ü (% 45,6) 1. sınıf, 16'sı (% 10,0) 2. sınıf, 54'ü (% 33,8) 3. sınıf, 17'si (% 10,6) 4. sınıf öğrencisidir.

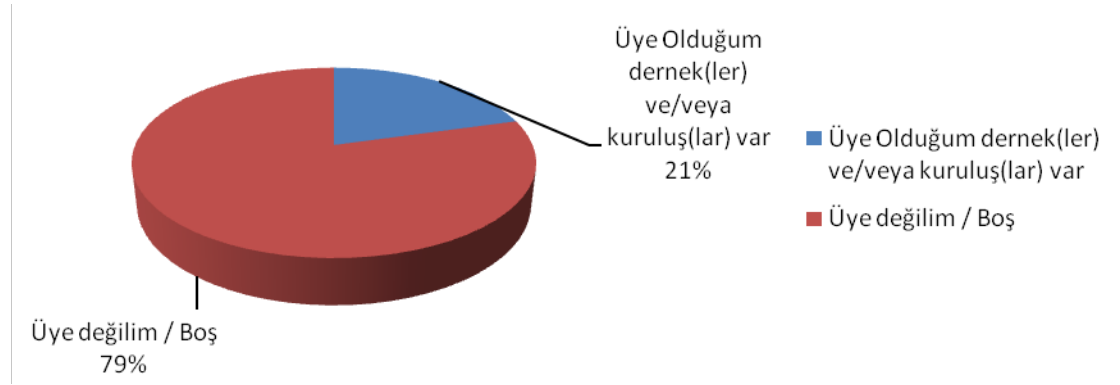

Şekil 4. Örneklem Grubunun Öğrenim Gördüğü Sınıflara Göre Dağılımı

Tablo 6. Örneklem Grubunun Bir Dernek/Kuruluşa Üye Olup Olma Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Üye Olduğum dernek(ler) ve/veya kuruluş(lar) var	33	20,6
Üye değilim / Boş	127	79,4
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun bir dernek/kuruluşa üye olup olma durumuna göre dağılımı tablo 6' da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 33'ünün (% 20,6) bir dernek/kuruluşa üye olduğu, 127'sinin (% 79,4) bir dernek/kuruluşa üye olmadığı görülmektedir.

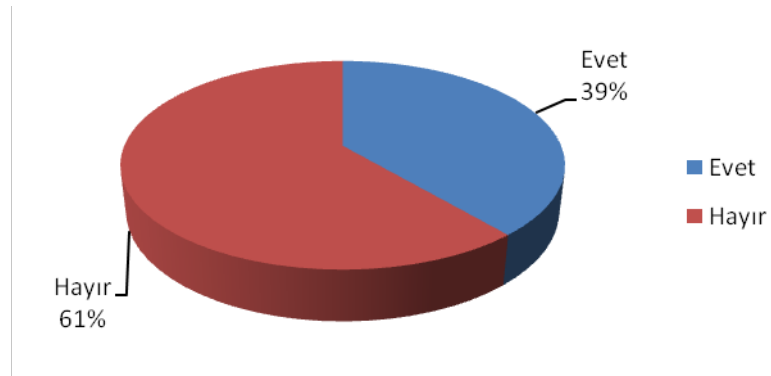

Şekil 5. Örneklem Grubunun Bir Dernek/Kuruluşa Üye Olup Olma Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 7. Örneklem Grubunun Devam Eden Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Evet	62	38,8
Hayır	98	61,3
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun devam eden romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre dağılımı tablo 7' de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 62'sinin (% 38,8) romantik ilişkisinin olduğu, 98'inin (% 61,3) romantik ilişkisinin olmadığı görülmektedir.

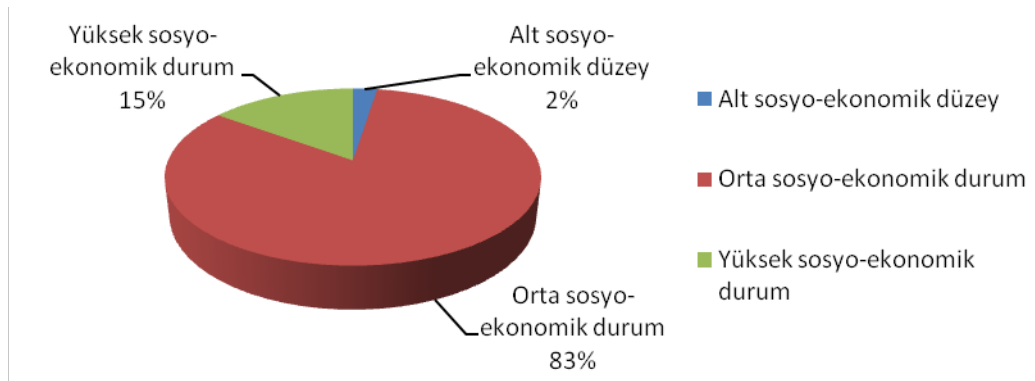

Şekil 6. Örneklem Grubunun Devam Eden Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 8. Örneklem Grubunun Aile Sosyo Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Alt sosyo-ekonomik düzey	4	2,5
Orta sosyo-ekonomik durum	132	82,5
Yüksek sosyo-ekonomik durum	24	15,0
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun aile sosyo ekonomik durumuna göre dağılımı tablo 8' de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 4'ünün (% 2,5) alt sosyo-ekonomik düzey, 132'sinin (% 82,5) orta sosyo-ekonomik durum, 24'ünün (% 15,0) yüksek sosyo-ekonomik duruma sahip ailesinin olduğu görülmektedir.

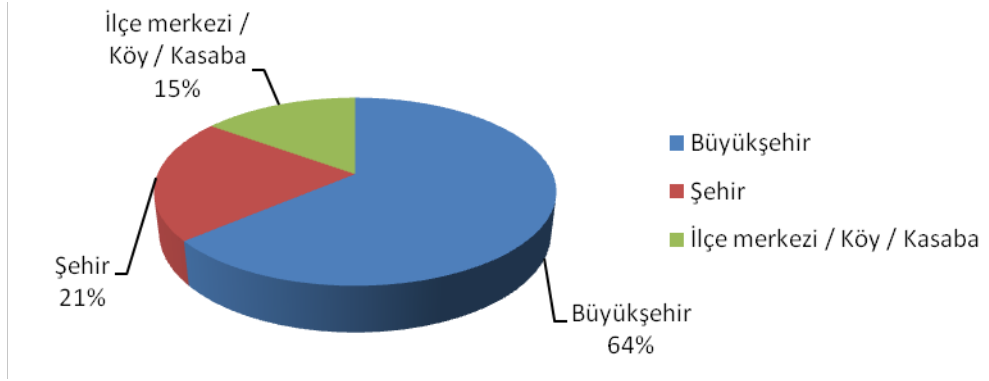

Şekil 7. Örneklem Grubunun Aile Sosyo Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 9. Örneklem Grubunun Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Büyükşehir	102	63,8
Şehir	34	21,3
İlçe merkezi / Köy / Kasaba	24	15,0
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun yaşadığı yerleşim birimine göre dağılımı Tablo 9' da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 102'si (% 63,8) büyükşehir, 34'ü (% 21,3) şehir, 24'ü (% 15,0) ilçe merkezi / köy / kasabada yaşamaktadır.

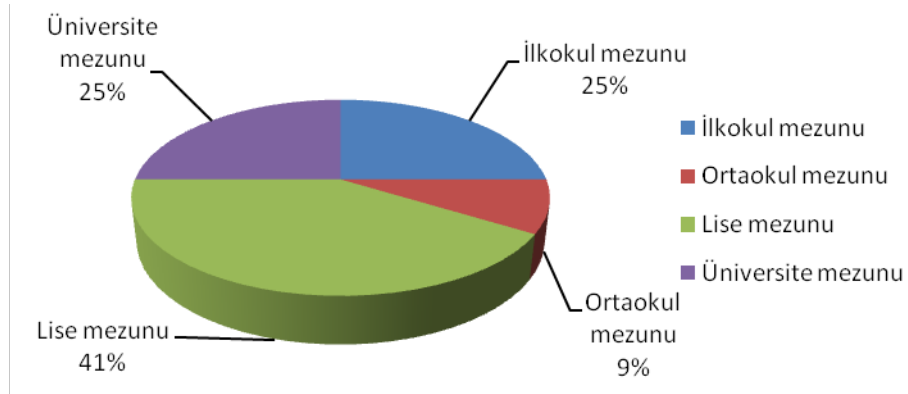

Şekil 8 Örneklem Grubunun Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Dağılımı

Tablo 10. Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
İlkokul mezunu	40	25,0
Ortaokul mezunu	14	8,8
Lise mezunu	66	41,3
Üniversite mezunu	40	25,0
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun anne eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 10' da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 40'ının (% 25,0) annesinin ilkokul mezunu, 14'ünün (% 8,8) annesinin ortaokul mezunu, 66'sının (% 41,3) annesinin lise mezunu, 40'ının (% 25,0) annesinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

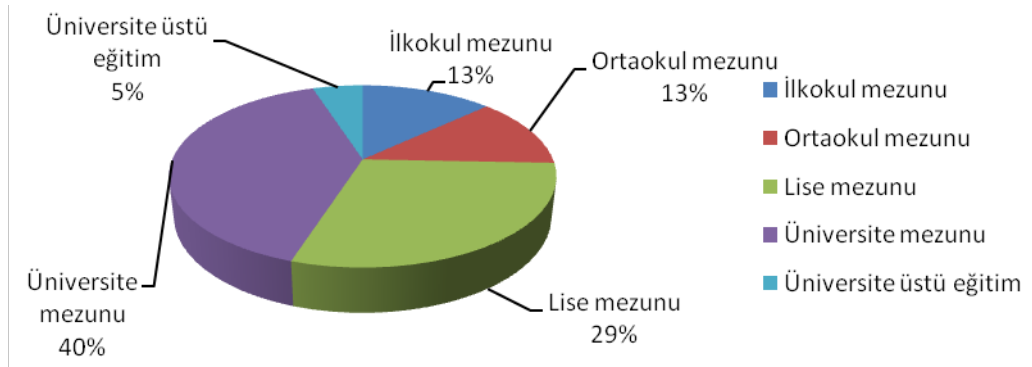

Şekil 9. Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 11. Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
İlkokul mezunu	21	13,1
Ortaokul mezunu	20	12,5
Lise mezunu	47	29,4
Üniversite mezunu	64	40,0
Üniversite üstü eğitim	8	5,0
Toplam	160	100,0

Örneklem grubunun baba eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 11' de incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 21'inin (% 13,1) babasının ilkokul mezunu, 20'sinin (% 12,5) babasının ortaokul mezunu, 47'sinin (% 29,4) babasının lise mezunu, 64'ünün (% 40,0) babasının üniversite mezunu, 8'inin (% 5,0) babasının üniversite üstü eğitim mezunu olduğu görülmektedir.

Şekil 10. Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Ergenler hakkında bir takım sosyo-demografik değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formunda öğrencinin cinsiyeti, yaşı, anne ve babalarının eğitim durumu, sınıf düzeyleri, öğrenim görmekte oldukları üniversitenin, fakültenin ve bölümün adı, ailelerinin ekonomik seviyeleri, devam eden romantik ilişki durumları, üye olunan dernek/kuruluşlar ve üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları yerleşim birimi türü sorulmuştur (Ek - 1).

2.2.2. Ana Baba Tutumu Ölçeği (ABTÖ)

Ana baba tutumlarını ölçen ilk ölçme aracı Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiştir. Ancak gereksinim göz önüne alınarak söz konusu ölçek için Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1993;2005) yeni bir geçerlik ve güvenirlik çalışması yapmışlardır.

Kuzgun (1972), geliştirdiği ana-baba tutum envanterini 384 üniversite öğrencisine uygulayarak, demokratik, otoriter ve ilgisiz olarak tanımlanan aile tutumlarını demokratik alt ölçeğin diğerlerinden bağımsız; otoriter ve ilgisiz alt ölçeklerinin ise .63 düzeyinde ilişkili olduğunu saptamış. Ayrıca envanterin tekrar test sınavında güvenirliğin (.66, .59, .64) yeterli düzeyde bulunmadığı kanısına varılarak aracın yeniden ele alınmasına karar verilmiştir.

Yeni Ölçeğin Oluşturulması: Ölçek için yeni madde havuzu oluşturulurken ilk ölçekten bazı maddeler olduğu gibi, bazıları düzeltilerek alınmış ayrıca, yeni tanımlanan istekçi, koruyucu ve reddedici ana baba tutumlarını tanımlayan maddeler yazılmıştır. Sonuç olarak, toplam 119 maddede demokratik, otoriter, koruyucu/istekçi, reddedici, ve ilgisiz tutumları tanımlayan bir havuz oluşturulmuştur. (Öner, 2006)

Beş alt maddeden oluşan Ana Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ), 1992-1993 öğretim yılında Gazi üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 100 öğrenciye uygulanmış ve araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin faktör analizi yapılarak yeni ölçeğin boyutları aranmıştır. Üç faktörün (1. Demokratik, 2. Koruyucu/istekçi, 3. Otoriter) yükü artı olanlar "demokratik", eksi olanlarsa "otoriter" tutumu belirlediği şekilde kabul edilmiştir. Faktör yükü en yüksek 15 madde "demokratik", eksi değerdeki en yüksek 10 madde de "otoriter" tutumu yansıtmıştır. "Koruyucu/istekçi" tutumu gösteren 2. faktörde yüksek faktör yükü olan 10 maddenin üçü "koruyucu", yedisi "istekçi" tutumu yansıtan maddeler olmuştur. Sonuç olarak yeni geliştirilen ABTÖ' nün anılan faktörlerle belirlenen üç alt ölçekten oluştuğuna karar verilmiştir. (Öner, 2006)

Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)'nin güvenilirliğini belirlemek için önce ölçeği oluşturan alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır. Sonra ölçeğin kararlı bir ölçme yapıp yapmadığı testin tekrarı yöntemi ile belirlenmiştir. Bu değerler sırasıyla; Demokratiklik alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı;0.89 iken, kararlılık katsayısı; 0.92' dir. Koruyucu-İstekçi alt ölçeği için,iç tutarlılık katsayısı;0.82 iken,kararlılık katsayısı, 0.75' tir. Otoriter alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı 0.78 iken,kararlılık katsayısı; 0.79' dur. Madde sayısı diğerlerinden daha çok ve faktör yükleri daha yüksek olan demokratik alt ölçeğinin iç tutarlılık ve

kararlılık katsayıları daha yüksek bulunmuştur. Koruyucu/İstekçi alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı otoriter alt ölçeğinkinden biraz daha yüksektir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005). (EK – 2)

2.2.3. Utangaçlık Ölçeği

Araştırmada, Cheek (1990) tarafından geliştirilmiş ve Güngör (2001) tarafından Türkçe'ye çevrilerek geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan "Utangaçlık Ölçeği" kullanılmıştır. 13 madde olan ölçek; İngilizce ve Türkçe'yi iyi bilen bir kişi, ayrıca Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında uzman 10 öğretim elemanına verilerek kendilerinden anlatımların "utangaçlığı" yansıtip yansıtmadığının incelenmesi istenmiştir. İnceleme sonucunda bazı maddeler değiştirilerek, ölçek uygulanabilir hale getirilmiştir. Daha sonra Gazi Üniversitesi'ne bağlı Mesleki Eğitim Fakültesi ve Ticaret-Turizm Fakültesi'nin çeşitli sınıflarında öğrenim gören kız ve erkek toplam 300 öğrenciye "kendilerini hangi durumlarda utangaç hissettiklerine ilişkin açık uçlu bir soru sorulmuş ve öğrencilerden alınan cevaplar listelenmiştir. Listeleme esnasında benzer ve birbirine yakın anlatımlar birleştirilmiştir. Ayrıca öğrencilerden elde edilen maddelerde, Cheek' in Utangaçlık Ölçeği'nden aynı veya benzer olan maddeler çıkarılmış, sonuçta öğrencilerden elde edilen 7 madde Cheek' in 13 maddelik ölçeğine eklenmiş ve 20 maddelik yeni bir ölçek meydana gelmiştir.

Utangaçlık Ölçeği maddeleri, bireylerin çeşitli durumlarda kendilerini ne kadar utangaç olarak algıladıklarına ilişkin 5'li likert tipi bir ölçektir. Araştırmaya katılan bireylerden, ölçekteki her maddenin karşısında yer alan (1) bana hiç uygun değil, (2) uygun değil, (3) kararsızım, (4) bana uygun, (5) bana çok uygun seçeneklerinden birisini işaretlemesi istenir.

Utangaçlık Ölçeğinin güvenilirliği; biri testin tekrarı, diğeri iç tutarlılık olmak üzere iki yolla hesaplanmıştır. Ölçeğin 78 öğrenciye üç hafta arayla iki kez uygulanması sonucunda elde edilen korelasyon katsayısı 0.83 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını saptamak amacıyla hesaplanan Cronbach Alfa Katsayısı ise 0.91 olarak bulunmuştur.

Utangaçlık ölçeğinin maddelerinin yapı geçerliğini, çok boyutlu olup olmadığını saptamak amacıyla temel bileşenler faktör analizi uygulanmış ve yapılan analiz sonucunda 20 maddenin toplam 3 faktörde toplandığı; ancak maddelerin faktör yükleri incelendiğinde, 20 maddenin tamamının birinci faktörde toplandığı görülmüştür. Bu durum, ölçeğin tek boyutlu olduğunun göstergesidir. Faktör özelliklerine bakıldığında; birinci faktörün 7.78 olduğu görülmüş, bu durum aynı zamanda yapı geçerliğinin de olduğunu göstermiştir. Ölçeğin geçerlik çalışması için benzer ölçekler yöntemi uygulanmıştır. Benzer ölçekler geçerliği için "Sosyal Durumlarda Kendini Değerlendirme Envanteri" (SDKDE) uygulanmıştır. SDKDE'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Eren(1997) tarafından yapılmıştır. SDKDE 84 kişilik bir öğrenci grubuna "Utangaçlık Ölçeği" ile birlikte uygulanmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. SDKDE sosyal kaygı düzeyini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek "sosyal kaygı" ve "kaçınma" olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Elde edilen puanlara göre Utangaçlık Ölçeği ile SDKDE'nin kaygı ve kaçınma düzeylerinin toplam puanları arasındaki korelasyon .71; utangaçlık ile kaçınma boyutu arasındaki korelasyon ise .78 olarak bulunmuştur.

Utangaçlık Ölçeği 20 maddeden oluşmuş bir ölçektir. Alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Puanın yüksek olması bireyin kendisini utangaç olarak algılandığı şeklinde yorumlanmaktadır. (EK – 3)

2.3. İşlem

Araştırma, İstanbul ili Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan Maltepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kültür Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, Işık Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi ve Koç Üniversitesi' nde eğitim görmekte olan toplam 160 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın veri toplama kısmında; öncelikle konuyla ilgili kaynaklar taranarak, elde edilen bilgiler doğrultusunda Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur. Uygulama için; Utangaçlık Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeği' ni geliştiren öğretim üyelerinden de gerekli izinler alındıktan sonra ölçekler bir araya getirilerek veri toplama kısmının ön çalışmaları sonlandırılmıştır. Daha sonra, İstanbul ilinde bulunan vakıf veya devlet üniversitesinde eğitim görmekte olan ve ulaşılabilen 160 üniversite öğrencisi örneklem grubuna dahil edilmiştir.

Araştırmanın veri toplama kısmında; Kişisel Bilgi Formu, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Utangaçlık Ölçeği örnekleme alınan fakültelerdeki öğrencilere, sınıf ortamında, gruplar halinde uygulanmıştır. Ölçekler, üniversitelerin ilgili makamlarından ve ilgili öğretim üyelerinden gerekli izinler alındıktan sonra her okulda farklı günlerde öğrencilerin bir ders saatinin ilk ya da son 20-25 dakikası süresince araştırmacı ve ilgili öğretim üyesi tarafından uygulanmıştır. Uygulama açıklamalarla birlikte yaklaşık olarak 20 - 25 dakika sürmüştür.

Uygulama öncesi öğrencilere, uygulamanın yapılma nedeni açıklanmış ve gönüllü olup olmadıkları sorulmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü öğrencilerden yazılı onay alınmıştır. Uygulamaya katılan öğrencilere soruları nasıl

yanıtlamaları gerektiği açıklanmış, içten ve doğru olarak seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir. Bunun gerekçesi anlatılarak yanıtları sadece araştırmacının göreceği, ana-baba ve okulla paylaşılmayacağı, kimseye açıklanmayacağı söylenmiştir. Öğrencilerin endişe duymadan yanıtlamaları için isim ve soyadı alınmamıştır. Aynı zamanda, uygulama öncesi, öğrencilerin araştırma ile ilgili olarak sorduğu sorulara yanıt verilmiş ve açıklanmasını istedikleri kavramlara açıklık getirilmiştir. Öğrencilerin kavramlarla ilgili anlaşılabilirlik düzeyi sağlandıktan sonra uygulamaya geçilmiştir. Araştırmada, 80 kadın, 80 erkek olmak üzere toplam 160 öğrenciye ulaşılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada; üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerinin, algıladıkları ana-baba tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma kesitsel bir çalışma olup, araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Puanlamalar sırasında, ölçekler incelendikten sonra ölçeği işaretlemeyi yarım bırakan veya rastgele işaretledikleri tespit edilen kişiler olursa bu kişilerin ölçekleri iptal edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Hipotez testleri olarak Non-Parametrik testlerden Kruskal Wallis H-Testi, Mann Whitney U testi, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Sonuçlar ise %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

2.5. Yapılan Çalışmanın Güvenirliği

Tablo 1. Anne Baba Tutum Ölçeği Boyutları ile Utangaçlık Ölçeğinin Güvenirlik Analizi

Boyutlar	Güvenirlik Katsayısı
Demokratik anne baba tutumu	0,929
Koruyucu-istekçi anne baba tutumu	0,842
Otoriter anne baba tutumu	0,791
Utangaçlık puanı	0,926

Anne Baba Tutumu ölçeğinin alt ölçeklerinin güvenirlik analizleri yapıldığında; Demokratik anne baba tutumu alt ölçeğini oluşturan soruların güvenirlik analizi yapıldığında $\alpha=0,929$ gibi çok yüksek bir değer elde edildiği, Koruyucu-istekçi anne baba tutumu alt ölçeğini oluşturan soruların güvenirlik analizi yapıldığında $\alpha=0,842$ gibi çok yüksek bir değer elde edildiği, Otoriter anne baba tutumu alt ölçeğini oluşturan soruların güvenirlik analizi yapıldığında $\alpha=0,791$ gibi yüksek bir değer elde edildiği görölmektedir.

Utangaçlık ölçeğini oluşturan soruların güvenirlik analizi yapıldığında $\alpha=0,926$ gibi çok yüksek bir değer elde edildiği görölmektedir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda gösterilen 5 (beş) ana başlık altında ele alınacaktır.

3.1. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Utangaçlık Puanlarının Ortalamaları

3.2. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Utangaçlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

3.3. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması

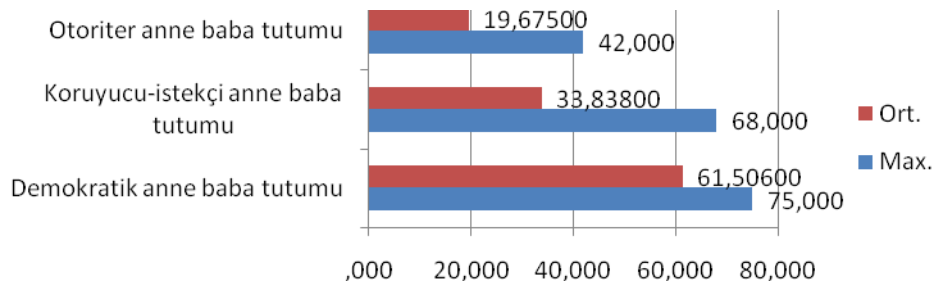
3.4. Araştırmaya Katılan Üniversite Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması

3.1. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Utangaçlık Puanlarının Ortalamaları

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Ortalamaları

	N	Min.	Max.	Ort.	S. s
Demokratik anne baba tutumu	160	23,000	75,000	61,506	10,948
Koruyucu-istekçi anne baba tutumu	160	18,000	68,000	33,838	9,950
Otoriter anne baba tutumu	160	10,000	42,000	19,675	7,063

Tablo 12 de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları puanlarının ortalamaları incelendiğinde, algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanlarının ortalamasının en yüksek, algıladıkları otoriter anne baba tutumu puanlarının ortalamasının en düşük olduğu görülmektedir.

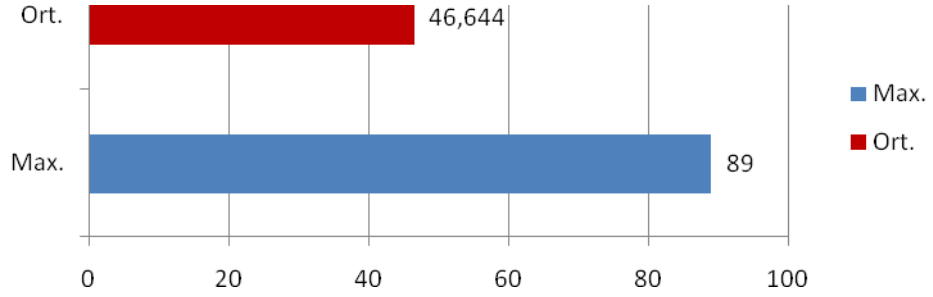

Şekil 11. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Ortalamaları

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Ortalamaları

	N	Min.	Max.	Ort.	S. s
Utangaçlık puanı	160	20,000	89,000	46,644	15,397

Tablo 13' de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri puanlarının ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerin $\bar{X}=46,644$ değeriyle orta düzeyde utangaçlıklarının olduğu görülmektedir.

Şekil 12 Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Ortalamaları

3.2. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Utangaçlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Utangaçlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi (Tablo 14)

Boyutlar	Boyut	N	r	p
Utangaçlık puanı	Demokratik anne baba tutumu	160	-0,344	0,000
Utangaçlık puanı	Koruyucu-istekçi anne baba tutumu	160	0,314	0,000
Utangaçlık puanı	Otoriter anne baba tutumu	160	0,369	0,000

Tablo 14 'den de anlaşılacağı üzere, utangaçlık puanı alt boyutu ile demokratik anne baba tutumu alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %34,4 düzeyinde negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,344$; $p=0,000<0,05$). Buna göre utangaçlık puanı alt boyutu puanı arttıkça demokratik anne baba tutumu alt boyutu puanı azalmaktadır.

Utangaçlık puanı alt boyutu ile koruyucu-istekçi anne baba tutumu alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %31,4 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,314$; $p=0,000<0,05$). Buna göre utangaçlık puanı alt boyutu puanı arttıkça koruyucu-istekçi anne baba tutumu alt boyutu puanı da artmaktadır.

Utangaçlık puanı alt boyutu ile otoriter anne baba tutumu alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %36,9 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,369$; $p=0,000<0,05$). Buna göre utangaçlık puanı alt boyutu puanı arttıkça otoriter anne baba tutumu alt boyutu puanı da artmaktadır.

3.3. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması (Tablo 15)

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Demokratik anne baba tutumu	Kadın	80	63,400	9,596	2607,500	0,043
	Erkek	80	59,613	11,912		
Koruyucu-istekçi anne baba tutumu	Kadın	80	33,613	9,022	3152,000	0,870
	Erkek	80	34,063	10,852		
Otoriter anne baba tutumu	Kadın	80	18,488	6,232	2658,500	0,064
	Erkek	80	20,863	7,662		

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney U=2607,50; p=0,043<0,05). Ortalamalar arasındaki farka göre, kız üniversite öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanları, erkek üniversite öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=3152,000$; $p=0,870>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=2658,500$; $p=0,064>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması (Tablo 16)

	Grup	N	Ort	Ss	KW	P
Demokratik anne baba tutumu	19 yaş	18	59,778	12,163	5,515	0,356
	20 yaş	22	62,955	8,549		
	21 yaş	40	63,200	10,598		
	22 yaş	42	62,214	11,458		
	23 yaş	22	59,364	13,029		
	24 yaş ve üstü	16	58,313	8,867		
Koruyucu-istekçi anne baba tutumu	19 yaş	18	35,444	8,473	8,595	0,126
	20 yaş	22	31,682	10,172		
	21 yaş	40	31,250	8,699		
	22 yaş	42	33,881	9,528		
	23 yaş	22	37,136	10,439		
	24 yaş ve üstü	16	36,813	13,136		
Otoriter anne baba tutumu	19 yaş	18	19,611	7,640	11,377	0,044
	20 yaş	22	18,409	5,949		
	21 yaş	40	17,700	6,236		
	22 yaş	42	19,690	6,095		
	23 yaş	22	21,455	9,226		
	24 yaş ve üstü	16	23,938	7,380		

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanı ortalamalarının yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=5,515$; $p=0,356>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanı ortalamalarının yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=8,595$; $p=0,126>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($KW=11,377$; $p=0,044<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; 24 ve üstü yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin algıladığı otoriter anne baba tutumu puanı, 20 yaşındaki üniversite öğrencilerinin algıladığı otoriter anne baba tutumu puanından yüksektir (Mann Whitney $U=91,000$; $p=0,012<0,05$). 24 ve üstü yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin algıladığı otoriter anne baba tutumu puanı, 21 yaşındaki üniversite öğrencilerinin algıladığı otoriter anne baba tutumu puanından yüksektir (Mann Whitney $U=155,000$; $p=0,003<0,05$). 24 ve üstü yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin algıladığı otoriter anne baba tutumu puanı, 22 yaşındaki üniversite öğrencilerinin algıladığı otoriter anne baba tutumu puanından yüksektir (Mann Whitney $U=211,500$; $p=0,030<0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Öğrenim Gördüğü Üniversite Türü Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanları ortalamalarının öğrenim gördüğü üniversite türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=1205,000$; $p=0,478>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanları ortalamalarının öğrenim gördüğü üniversite türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=1199,000$; $p=0,458>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanları ortalamalarının öğrenim gördüğü üniversite türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=1163,000$; $p=0,351>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Öğrenim Gördüğü Fakülte Türü Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü fakülte türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=0,923$; $p=0,630>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü fakülte türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=0,634$; $p=0,728>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü fakülte türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=1,903$; $p=0,386>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Öğrenim Gördüğü Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=2,562; p=0,464>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=2,428; p=0,488>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=0,490; p=0,921>0,05).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Dernek veya Kuruluşa Üye Olmama Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması (Tablo 17)

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Demokratik anne baba tutumu	Üye Olduğum dernek(ler) ve/veya kuruluş(lar) var	33	63,879	9,781	1734,500	0,128
	Üye değilim / Boş	127	60,890	11,185		
Koruyucu-istekçi anne baba tutumu	Üye Olduğum dernek(ler) ve/veya kuruluş(lar) var	33	30,545	6,755	1624,500	0,047
	Üye değilim / Boş	127	34,693	10,477		
Otoriter anne baba tutumu	Üye Olduğum dernek(ler) ve/veya kuruluş(lar) var	33	17,576	5,148	1700,500	0,095
	Üye değilim / Boş	127	20,220	7,400		

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanları ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=1734,500; p=0,128>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanları ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney U=1624,50; p=0,047<0,05). Ortalamalar arasındaki farka göre, bir derneğe veya kuruluşa üye olmayan üniversite öğrencilerinin algıladığı koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanları, bir derneğe veya kuruluşa üye olan üniversite öğrencilerinin algıladığı koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanları ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=1700,500; p=0,095>0,05).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Aile Sosyo Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanı ortalamalarının aile sosyo ekonomik durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=2,775; p=0,250>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanı ortalamalarının aile sosyo ekonomik durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=0,018; p=0,991>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının aile sosyo ekonomik durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=3,381; p=0,184>0,05).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Yaşadığı Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanı ortalamalarının yaşadığı yerleşim birimi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=1,609; $p=0,447>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanı ortalamalarının yaşadığı yerleşim birimi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=1,845; $p=0,398>0,05$).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının yaşadığı yerleşim birimi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=3,125; $p=0,210>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanı ortalamalarının anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=5,278; p=0,153>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanı ortalamalarının anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=2,450; p=0,484>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=3,313; p=0,346>0,05).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanı ortalamalarının baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=2,132; p=0,711>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanı ortalamalarının baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=6,602; p=0,158>0,05).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=6,557; p=0,161>0,05).

3.4. Araştırmaya Katılan Üniversite Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=3146,000$; $p=0,854>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=0,160$; $p=0,999>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Öğrenim Gördüğü Üniversite Türü Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü üniversite türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=1322,500; p=0,929>0,05).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Öğrenim Gördüğü Fakülte Türü Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü fakülte türü değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=3,166; p=0,205>0,05).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Öğrenim Gördüğü Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=5,587$; $p=0,134>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Dernek veya Kuruluşa Üye Olmama Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması (Tablo 18)

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Utangaçlık puanı	Üye Olduğum dernek(ler) ve/veya kuruluş(lar) var	33	40,152	12,068	1479,000	0,009
	Üye değilim / Boş	127	48,331	15,757		

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney U=1479,00; $p=0,009<0,05$). Ortalamalar arasındaki farka göre, bir derneğe veya kuruluşa üye olmayan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı, bir

derneğe veya kuruluşa üye olan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanından yüksektir.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Devam Eden Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması (Tablo 19)

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Utangaçlık puanı	Evet	62	43,597	16,802	2346,500	0,015
	Hayır	98	48,571	14,191		

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının devam eden romantik ilişkisi olup olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney U=2346,50; $p=0,015<0,05$). Ortalamalar arasındaki farka göre, devam eden romantik ilişkisi olmayan üniversitelerinin utangaçlık puanı, devam eden romantik ilişkisi olan üniversitelerinin utangaçlık puanından yüksektir.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Aile Sosyo Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının aile sosyo ekonomik durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=0,717$; $p=0,699>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Yaşadığı Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının yaşadığı yerleşim birimi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=1,631$; $p=0,442>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=6,463$; $p=0,091>0,05$).

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($KW=0,531$; $p=0,970>0,05$).

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı; üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri ile algıladıkları ana-baba tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu tutum) arasındaki ilişkinin incelenmesi olmuştur. Çalışmada bunun yanı sıra, üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeyinin ve algıladıkları ana-baba tutumlarının bazı sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşmasına da bakılmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda oluşturulan araştırma sorularına, uygun olduğu düşünülen istatistiksel analizler ile yanıtlar aranmış ve bu doğrultuda ulaşılan bulgular, bu bölümde incelenen literatür ışığında tartışılmıştır.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Utangaçlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Utangaçlık puanı alt boyutu ile demokratik anne baba tutumu alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, utangaçlık puanı alt boyutu puanı arttıkça demokratik anne baba tutumu alt boyutu puanı azaldığı bulunmuştur.

İncelenen literatüre göre; demokratik anne baba tutumuyla yetiştirilen birey; temel güven duygusu gelişmiş, fikirlerini rahatça ifade edebilen, girişimci, sorumluluk alabilen, kendine ve diğer insanlara saygısı olan, kendini geliştirmeye, kendini gerçekleştirmeye ve yaratıcı fikirler üretmeye istekli bir bireydir (Kulaksızoğlu, 2004). Kuzgun (1973), yaptığı araştırmada; demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının genç yetişkin çağdaki bireylerin kendini gerçekleştirme düzeylerine etkisini araştırmıştır. Sonuç olarak; demokratik tutumun kendini gerçekleştirme düzeyini olumlu yönde etkilediğini; otoriter tutumun ise, kendini gerçekleştirmeyi engellediğini bulmuştur.

Demokratik tutumla yetiştirilen birey, anne ve babadan, ilgi ve şefkat görmektedir. Böyle bir tutumla, birey kabul edildiği mesajını alır. Kabul ise, bireyin kendi benliğine ilişkin olumlu algılamalar geliştirmesini sağlamaktadır (Çağdaş, 2001). 1965 yılında Medinnus' un yaptığı araştırmada, yüksek kendini kabul düzeyine sahip olan bireylerin ana-babalarını seven ve reddetmeyen ana-babalar olarak algıladıkları görülmektedir.

Dolayısıyla, demokratik anne baba tutumunu algılayan bireylerin kendini kabul düzeylerinin, kendini gerçekleştirme düzeylerinin ve özgüven seviyelerinin yüksek olması ve incelen literatüre göre yukarıda sayılan diğer tüm özelliklere sahip bireyler olmaları utangaçlık duygusunu diğer anne baba tutumlarını (otoriter ve koruyucu tutum) algılayan bireylere göre daha az yaşadıkları yönünde yorumlanabilir. Aynı zamanda; utangaçlık duygusunu yaşayan bireylerin kişilik özellikleri ile demokratik anne baba tutumunu algılayan bireylerin kişilik özellikleri birbirinden farklıdır. Utangaç bireyler, genel olarak konuşmayı başlatamazlar, göz iletişimi kuramazlar ve yumuşak konuşma eğilimi gösterirler. Ayrıca, utangaç kişilerin ricada bulunma, bir şeyi reddetme, eleştiride bulunma, olumlu veya olumsuz

duygularını açığa vurabilme ve spontane olarak tepki verme gibi eylemlerde bulunmak için cesaretleri de bulunmamaktadır (Gökçe, 2002).

Utangaçlık puanı alt boyutu ile koruyucu-istekçi anne baba tutumu alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre utangaçlık puanı alt boyutu puanı arttıkça koruyucu-istekçi anne baba tutumu alt boyutu puanı da artmaktadır.

Kulaksızıoğlu (2004), koruyucu anne baba tutumu ile yetiştirilen bireylerin, bağımsız bir birey olma sürecindeki çabalarının, daha çok çocuklarını kontrol altında tutmak isteyen ebeveynler tarafından engellendiğini belirtmektedir. Koruyucu tutumu benimsemiş ebeveynler, bireyin yetişme çağında, bağımlı bir kişilik geliştirmesine neden olmaktadır (Cüceloğlu, 1991). Bu tür aile ortamında yetişmiş bireylerde, ebeveynlerinin ilgi ve dikkatini her zaman üzerinde toplama ihtiyacı bulunmaktadır. Bu sebeple; sosyal ilişkilerinde sağlıklı bir tutuma sahip olmada zorluk yaşayan bireyler, aşırı ölçüde korunmuş olduklarından dolayı, her türlü hal ve her koşulda hoş görülmüş olduklarından dolayı bağımlı ilişkiler içinde girişkenlik yeteneklerini geliştirememektedirler. Bu tür bireylerin kendilerine olan güvenleri de yetersiz kalmaktadır (Eldeleklioğlu, 2004). Dolayısıyla, tüm bu bilgiler ışığında koruyucu anne baba tutumunu algılayan bireylerin kişilik özellikleri ile utangaç bireylerin kişilik özelliklerinin aynı yönde olduğu yorumu yapılabilir.

Utangaçlık puanı alt boyutu ile otoriter anne baba tutumu alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre utangaçlık puanı alt boyutu puanı arttıkça otoriter anne baba tutumu alt boyutu puanı da artmaktadır.

Özgüven' e göre (2001), anne ve babadan birisi ya da her ikisinin baskısı altında olan birey; sessiz, uslu, dürüst ve dikkatli olmasına karşılık; küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen aşırı hassas bir yapıya sahip olabilmekte, kendisini ortaya koyamayan bir kişilik geliştirebilmektedir. Otoriter tutumu benimsemiş anne-babanın yetiştirdiği birey; anne ve babanın otoriter kişiliğin temel nitelikleri olan katılık ve dogmatik düşünme tarzından dolayı anne-baba ile sözel iletişim kurmakta güçlük çekmektedir. Bu tür aile ortamında yetişen birey, duygu ve düşüncelerini açık bir şekilde ifade edememektedir (Kulaksızoğlu,2004). Dolayısıyla, otoriter anne baba tutumunu algılayan bireyin utangaç kişilik özellerine sahip olabileceği yorumu yapılabilir.

İncelenen literatüre göre; bireyin yetiştiği ailenin yapısı, sosyo-ekonomik düzeyi, genişliği ve kültürel seviyesi, bireyin ilk sosyal tecrübelerini oluşturmakta ve bundan ötürü, aile özellikleri bireyin duygusal ve sosyal gelişimini etkileyen faktörler arasında sayılmaktadır (Yavuzer, 1993; Baumrind 1971; Maccoby ve Martin, 1983).

Caffery ve Erdman (2003), yaptıkları vaka çalışmalarında; fobik reaksiyonlar gösteren çocukların aileleri tarafından korunmadıklarını algıladıklarını ifade etmektedirler. Bu çocukların, çevreleriyle etkileşimde bulunmaktan çekindiklerini ve kaçındıklarını ve bu çocuklara aile içinde sözel ve fiziksel cezalar verildiğini belirtilmektedirler. Buna ek olarak; ailelerini temel güveni sağlamada ve kendilerini

korumada yetersiz algılayan bireyler, sosyal ortamda utangaç ve kaygılı olmaktadır (Erkan, 2002).

Carducci (2000), yaptığı araştırmada; utangaç bireylerin % 64'ünün utangaçlıklarını aile içindeki yaşantılar, anne-baba tutumları ve yaşantıları üzerinde hissettikleri baskı gibi dış etkenlere bağladıklarını bulmuştur.

Erkan (2002), ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, ana- baba tutumları ve ailede görülen risk faktörleri ile ilgili yaptığı araştırmada; koruyucu ve otoriter ana baba tutumlarına sahip öğrencilerin, ODK (Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma) ve SKH (Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk) Ölçeklerinden yüksek puan aldıkları, demokratik ana-baba tutumuna sahip öğrencilerin ise ODK ve SKH Ölçeklerinden düşük puan aldıkları gözlenmiştir.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yapılan istatistiksel analiz sonucunda, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik anne baba tutumu puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farka göre, kız üniversite öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanları, erkek üniversite öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanlarından yüksektir. Buna göre; kız öğrencilerin erkek öğrencilere

göre daha yüksek düzeyde demokratik anne baba tutumunu benimsedikleri araştırmanın sonuçlarından biri olarak bulunmuştur.

Araştırma bulgularına göre; kız öğrenciler anne-babalarını erkek öğrencilere göre daha demokratik olarak algılamaktadırlar. Bu bulgu, 1988 yılında Burt tarafından yapılan araştırmanın bulguları tarafından desteklenmektedir. Burt (1988)' a göre; kızlar anne-baba tutumundan erkeklere göre daha çok etkilenmektedir. Buna ek olarak; Sarı (2006), üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının benlik saygılarına etkilerini araştırdığı çalışmasında, kız üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarını daha demokratik olarak algıladıklarını bulmuştur. İncelenen bu araştırma da, çalışmanın bulgularını destekler yöndedir.

Bu araştırmanın sonucu, toplumumuzda ebeveynler tarafından yetiştirilirken erkek çocuğunun yetişkinlik çağında daha dayanıklı olması adına daha az demokratik anne baba tutumuyla karşı karşıya olmasını akla getirmektedir.

Araştırmaya katılan örneklem grubu çoğunlukla sosyo-ekonomik seviyesi orta ve yüksek olarak nitelendirilen (katılımcılar tarafından) kişilerden oluşmaktadır. Toplumumuzun geneline bakıldığında kız çocuklarının ayrıcalıklı bir bölümü üniversiteye girebilmektedirler, bu durum erkek çocuklarının küçük yaşlardan itibaren kültürümüzde meslek sahibi olmaları için kız çocuklarına göre daha fazla desteklenmeleriyle açıklanabilir. Dolayısıyla kızlar bu durumu erkeklere göre küçük bir özgürlük olarak algılıyor olabilmekte ve dolayısıyla üniversiteye devam eden kızlar erkeklere göre ailelerini daha demokratik olarak algılıyor olabilmektedirler.

Ayrıca, kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha çok demokratik anne-baba tutumunu benimsemesi farklı toplumsal cinsiyet rolleri açısından da

açıklanabilir. Toplumumuzda erkek çocuklar çocukluk çağından itibaren oyun oynamaya, keşfetmeye ve başarı konusunda daha fazla çabaya yönlendirilirken, kız çocukları anneye ev işlerinde yardımcı olma ve aile üyeleri arasındaki ilişkilere yoğunlaşma gibi konulara yönlendirilmektedir (Sertelin, 2003). Dolayısıyla kız çocuklar ebeveynleri ile erkek çocuklara göre daha yakın ilişkiler kurabilmekte ve iletişimleri daha güçlü olabilmektedir. Bu da kız çocukların erkek çocuklara göre anne ve babalarını daha demokratik olarak algılamalarına başka bir neden olarak verilebilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu ve otoriter anne baba tutumları puanları ortalamaları cinsiyet değişkeni açısından da incelenmiş fakat grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bunun nedeni ise toplumumuzda bulunan koruyucu ve otoriter anne-baba tutumunu benimsemiş ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre davranış ve tutum değişikliği göstermediği olarak yorumlanabilir. Ayrıca, araştırmada üniversite öğrencilerinin anne baba tutumlarını algılayışları söz konusudur, bu sebeple yaşantının kendisi incelendiğinde algı söz konusu olmadığında farklı sonuçlar elde edilebilir.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu puanı ortalamaları yaş değişkeni açısından pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Buna göre; 24 ve üstü yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin algıladığı otoriter anne baba tutumu puanı, 20, 21 ve 22 yaşındaki üniversite öğrencilerinin algıladığı otoriter anne baba tutumu puanından yüksektir. Hortaçsu (2003)' nun anne-baba-çocuk ilişkisinin çocuğun yaşıyla beraber değişmekte olduğu ve çocuklar büyüdükçe birbirini anlama konusunda aile bireyleri arasında değişiklikler meydana geldiği ifadesi araştırmanın bu bulgusunu desteklemektedir. Bununla birlikte, bunun nedeni geç ergenlik dönemi ile genç yetişkinlik döneminin farklılıkları da olabilir. Birey, geç ergenlik döneminde henüz ergenlik döneminin etkilerini tamamen üzerinden atabilmiş değildir, fakat genç yetişkinlik döneminde birey artık daha olgun düşünebilmekte, çevresindeki bireyleri daha sağlıklı değerlendirebilmektedir (Çelen, 2007).

Aynı zamanda, bağımsızlaşma sürecine de genç yetişkinlik sürecinde adım atan birey (Çelen, 2007), ailesini ergenlik dönemine göre daha çok baskıcı olarak niteleyebilir. Bu da genç yetişkin olan bireyin ailesini geç ergenlik dönemindeki bireye göre daha otoriter olarak algılamasına neden olabilir.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuç, Gökçe' nin (2002), 689 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmanın bulguları ile ve Cabak' ın (2002), 510 lise öğrencisiyle yaptığı araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Gökçe (2002), 689 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada; lise öğrencilerinin utangaçlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, algılanan başarı durumu, özsaygı ve yalnızlık değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda utangaçlığın cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Öztürk, Ulusoy ve Turan' ın (2009), yaptıkları çalışmada da Kocaeli Üniversitesi' nde öğrenim gören öğretmen adaylarının utangaçlık, kendine güven ve genel fiziksel benlik düzeyleri çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarından biri olarak; araştırmaya katılan kız ve erkek katılımcıların utangaçlık düzeyleri arasında farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Bu bulgu da bu araştırmanın sonuçlarını destekler yöndedir. Cabak (2002), lise öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini bazı değişkenler açısından incelemiş ve utangaçlık değişkeninin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını bulmuştur. Pilkonis (1977) de 263 üniversite öğrencisi üzerinde utangaçlık ile sosyal kaygı arasında cinsiyet farkı olmaksızın pozitif ilişki, utangaçlık ile dışadönüklülük arasında ise negatif ilişki tespit etmiştir. Pilkonis (1977)' in ve Cabak (2002)' in da yaptıkları bu araştırmalar çalışmanın utangaçlık değişkeni ve cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki hakkındaki sonucunu destekler yöndedir. Tüm bu araştırmalara ek olarak Genç' in (2008) yaptığı araştırma sonuçlarına göre de; cinsiyet değişkeninin utangaçlığın yordayıcısı

olmadığı bulunmuştur. Dolayısıyla araştırmanın sonuçları Genç'in (2008) araştırmasının sonuçları ile de desteklenmektedir. Altıok' da (2011) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrencilerin utangaçlık düzeylerinin anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığını bulmuştur.

Crozier'e (2003) göre ise utangaçlık, kadın ve erkek için ortak bir sosyal problemdir ve aralarında bir fark olmaması normaldir. Utangaçlık değişkeni ele alındığında cinsiyete göre farklılıklar ancak kültürel etkenlerle açıklanabilir. Kültürler, kadın ve erkeklere farklı roller yüklemektedirler. Toplumumuzda ise kızlar için pasif, duygusal, çekingen ve bağımlı olma gibi özellikler; erkekler için ise saldırgan, atılgan, girişken gibi özellikler uygun görülmektedir. Bu durumda da kadınlarda utangaçlığın beklenmesi daha olası görülmektedir. Buna rağmen, günümüzde toplumsal değişimler kadın ve erkeğe yüklenen rollerin de değişmesine neden olmuştur. Bu nedenle birlikte de kızların üniversite öğrencisi olması utangaçlığı önemli ölçüde azaltan bir faktör olabilir, çünkü ailesinden ayrı yaşayan, kendi sorumluluğunu alan, diğerleriyle iletişim içinde olan öğrencilerin utangaçlıkları azalmış ve kızlarla erkekler arasında fark çıkmamış olabilir.

Asendorpf (1987) ve Henderson ve Zimbardo (1998) ise utangaçlığı olumsuz sonuçları olan bir kişilik özelliği olarak tanımlamaktadırlar. Buna göre; utangaçlığın cinsiyete göre değişebilecek bir durum olmadığını, kişilikle ilgili bir durum olduğunu söylemek mümkündür. Sonuç olarak; bu bilgi doğrultusunda da değerlendirildiğinde utangaçlık düzeyinin cinsiyet değişkenine göre değişmemesi beklenen bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Öğrenim Gördüğü Sınıf Değişkenine Göre Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamaları öğrenim gördüğü sınıf değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Araştırmanın bu alt problemine ilişkin bulgular; Gökçe'nin (2002), 689 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmanın bulguları ile ve Genç'in (2008) yaptığı araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Gökçe (2002), 689 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada; lise öğrencilerinin utangaçlık düzeyleri cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, algılanan başarı durumu, özsaygı ve yalnızlık değişkenleri açısından incelemiş ve araştırma sonucunda utangaçlık puanlarının sınıf düzeyi açısından farklılaşmadığı bulunmuştur. Genç (2008) ise, yaptığı araştırma sonuçlarında; sınıf düzeyi değişkeninin utangaçlığın yordayıcısı olmadığını bulunmuştur. Dolayısıyla araştırmanın sonuçları Genç'in (2008) araştırmasının sonuçları ile de desteklenmektedir. Ulaşılan yurt dışı literatüründe ise utangaçlık ile sınıf düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Öte yandan; Kalkan, Odacı, Balcı ve Yılmaz (2003), tarafından yapılan araştırmada utangaçlığın 1.sınıfta öğrenim gören öğrencilerde 4.sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklı sonuçlar, araştırmalara dahil olan örneklem gruplarının özellikleri ile açıklanabilir. Kalkan, Odacı, Balcı ve Yılmaz (2003), aynı üniversite bünyesinde aynı fakültede öğrenim gören öğrencilerle çalışmışlardır, fakat bu araştırmada çeşitli üniversitelerin çeşitli bölümlerinde okuyan öğrencilerle çalışılmıştır. Söz konusu farklılığın nedeni örneklem gruplarının bu özellikleri olabilir. Dolayısıyla, bu araştırmaya göre örneklem grubuna dahil olan

katılımcıların utangaçlık düzeylerinin öğrenim görmekte oldukları sınıf değişkenine göre farklılaşmadığı yorumu yapılabilir.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri Puanlarının Yaşadığı Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının yaşadığı yerleşim birimi değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu konuda yapılan diğer araştırmalarla bu araştırmanın bulguları benzerlik göstermemektedir. Buna örnek olarak; Kılıççı' nın 1981' deki araştırması ve Erdal' ın (2003) araştırması verilebilir. (Kılıççı, 1981 ve Güneysu, Bilir, 1988). Kılıççı' nın (1981) çalışmasına göre; büyük merkezlere doğru gidildiğinde anne baba tutumlarının daha özerkleştiği görülmektedir. Erdal' ın (2003), Ankara' da yaşayan 221 çalışan ve 260 çalışmayan olmak üzere toplam 481 kadın üzerinde yaptığı araştırmada ise; büyük şehirde yaşayan kadınların utangaçlık düzeyi küçük şehirde yaşayan kadınların utangaçlık düzeyinden daha düşük olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmada örneklem grubunun büyük bir çoğunluğu (%64' ü) yaşamının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiştir, %21 'i yaşamının büyük bir bölümünü şehirde geçirmiştir, yalnızca %15' i yaşamının büyük bir çoğunluğunu ilçe merkezi/köy/ kasaba gibi yerleşim birimlerinde geçirmişlerdir. Bu nedenle araştırmanın örneklem grubunun yaşamının çoğunu geçirdiği yerleşim birimi değişkeni açısından çeşitlilik söz konusu değildir. Araştırmanın bu değişkeni açısından kıyaslama yapmak için gruplar arası belirgin bir fark sağlanamamıştır.

Bundan sonraki çalışmalarda yaşanan yerleşim biriminin utangaçlık düzeylerine olan etkisi farklı cinsiyetteki bireyler açısından incelenebilir.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Ana-Baba Tutumları Alt Ölçekleri ve Utangaçlık Puanlarının Bazı Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenen Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü sınıf değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak; araştırma grubunun daha çok 1.sınıfa devam eden (%45) üniversite öğrencilerinden oluşması verilebilir. Örneklem grubunda sınıf değişkeni açısından yeterli homojenlik sağlanamamasının (gruplar arası belirgin bir fark olmamasının) gruplar arası kıyaslama için engel teşkil ettiği belirtilebilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının yaşadığı yerleşim birimi değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bunun nedeni; bu çalışmada örneklem grubunun büyük bir çoğunluğunun (%64' ü) yaşamının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş olması, %21 'inin yaşamının büyük bir bölümünü şehirde geçirmiş olması ve yalnızca %15' inin yaşamının büyük bir çoğunluğunu ilçe merkezi/köy/ kasaba gibi yerleşim birimlerinde geçirmiş olması olabilir. Araştırmanın örneklem grubunun yaşamının

çoğunu geçirdiği yerleşim birimi değişkeni açısından çeşitlilik söz konusu değildir. Araştırmanın bu değişkeni açısından kıyaslama yapmak için gruplar arası belirgin bir fark sağlanamamıştır. Bundan sonraki çalışmalarda yaşanan yerleşim biriminin algılanan anne baba tutumlarına olan etkisi farklı cinsiyetteki bireyler açısından incelenebilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu puanı ortalamaları öğrenim gördüğü fakülte türü değişkeni açısından incelenmiş ve analiz sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak bireylerin öğrenim görecekları fakülte türünü daha çok seçilen mesleklerin kendilerine gelecek zamanlarda maddi kazanç sağlayıp sağlamaması üzerinde düşünerek tercih ettikleri, algıladıkları anne baba tutumlarının etkisiyle bu tercihi gerçekleştirmedikleri yorumu yapılabilir. Bu yorum da Kıyak (2006)' ın genel lise öğrencilerinin meslek seçimi yaparken temel aldığı kriterler konulu araştırmasının sonuçları ile desteklenebilir. Kıyak (2006), aile ve çevrenin meslek tercihi konusunda öğrencileri yönlendirmemekte olduğunu, öğrenciler için meslek seçimini etkileyen faktörler arasında iş güvencelerinin, işsizlik oranlarının, sosyal güvence, kolay iş bulabilme ve iyi bir maaş etkenlerinin ön plana çıktığını bulmuştur. Bunlara ek olarak; örneklem grubunun %65' inin eşit ağırlık bölümlerinde öğrenim görmelerinden dolayı, gruplar arası yeterli homojenlik sağlanamamış olması gruplar arası kıyaslama yapmaya engel teşkil etmektedir. Bu sebeple, gelecekte yapılacak araştırmalarda bireylerin üniversite eğitiminde seçtikleri fakülte türüne göre kişilik özellikleri de araştırılarak, bu değişkeni algılanan anne baba tutumları ile ilişkilendirilecek çalışmalar farklı örneklem grupları üzerinde uygulanabilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu puanı ortalamalarının aile sosyo ekonomik durumu değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bunun nedeni; örneklem grubunun %83' ünün orta sosyo-ekonomik düzeye sahip olması olarak açıklanabilir. Örneklem grubunda yeterli çeşitlilik sağlanamadığından dolayı gruplar arası kıyaslama sonucu farklılaşmamıştır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının yaş değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Utangaçlığın bir kişilik özelliği olduğu düşünülürse (Asendorpf, 1987) ve kişilik özelliklerinin psikoloji bilimi çerçevesinde özellikle psikodinamik kurallar baz alındığında sürekli değişen bir yapı göstermediği ele alınırsa, örneklem grubunun az bir yaş aralığı içinde bulunan katılımcılardan oluştuğu dolayısıyla utangaçlık değişkeninin yaş değişkenine göre farklılaşmaması araştırmanın beklenen sonuçlarından birisi olmaktadır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının öğrenim gördüğü fakülte türü değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuç hem yine Kıyak' ın (2006) araştırmasının sonuçları ile desteklenebilir, hem de örneklem grubunun %65' i gibi önemli bir kısmının eşit ağırlık bölümünde öğrenim görmesi dolayısıyla gruplar arası kıyaslama yapabilmek için gerekli homojenliğin mevcut olmaması şeklinde de yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının aile sosyo ekonomik durumu değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bunun nedeni; örneklem grubunun %83'ünün orta sosyo-ekonomik düzeye sahip olması olarak açıklanabilir. Örneklem grubunda yeterli çeşitlilik sağlanamadığından dolayı gruplar arası kıyaslama sonucu farklılaşmamıştır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının anne eğitim durumu değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu durum, annenin eğitim durumunun utangaçlık üzerinde etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu Altıok' un (2011) araştırması ile tutarlık göstermektedir. Yapılan bazı çalışmalarda ise annelerin eğitim seviyesinin utangaçlığın yordayıcısı olduğu yönünde bulgular mevcuttur (Cabak, 2002; Gökçe, 2002; Yüksel 2002).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının baba eğitim durumu değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu durum, babanın eğitim durumunun utangaçlık üzerinde etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu Gökçe (2001), Yüksel (2002) ve Altıok' un (2011), araştırmalarının bulguları ile tutarlık göstermektedir.

Anne-baba eğitim düzeylerinin utangaçlık puanları açısından farklılaşmaması, toplumumuzda değişen ekonomik ve kültürel yapıyla birlikte çocuğun aile içindeki konumunu ve çocuğun geleceği ile ilgili beklentileri de değiştirmesinden kaynaklı olabilir. Günümüzde anne ve babanın eğitimi hangi düzeyde olursa olsun,

ebeveynler, çocuklarına verebilecekleri en iyi eğitimle birlikte, çocuklarının en iyi kişisel donanıma sahip olmaları için gereken sosyal imkanları da çocuklarına ulaştırmak yönünde bilinçlenmişlerdir. Çalışmada bu gruplar arası fark çıkmama sebebi olarak bu bilinçlenme süreci değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanları ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olma durumu değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farka göre, bir derneğe veya kuruluşa üye olmayan üniversite öğrencilerinin algıladığı koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanları, bir derneğe veya kuruluşa üye olan üniversite öğrencilerinin algıladığı koruyucu-istekçi anne baba tutumu puanlarından yüksektir. Buna göre; koruyucu-istekçi anne baba tutumunu algılayan bireylerin bu tutumu algılamayan bireylere göre bir derneğe veya kuruluşa üye olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Bir derneğe veya kuruluşa üye olan bir kişinin kişilik özellikleri açısından utangaçlık özelliğini içermediği çünkü bu tip durumlarda sosyal beceri gerektiren faaliyetlerin bulunduğu söylenebilir. Utangaç kişilerin özellikleri koruyucu anne baba tutumunu benimsemiş kişilerin özellikleri ile de benzerlik gösterdiğinden dolayı bu sonuç diğer araştırma sonuçlarının bulguları ve incelenen literatür ile de desteklenmektedir (Hasdemir, 2005; Eldeleklioğlu, 2004).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin algıladığı demokratik ve otoriter anne baba tutumu puanları ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olma durumu değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu durum ise araştırmaya katılan örneklem grubunun

üniversite ortamında kendilerine sunulan yeterli sosyal aktivite olanağı olmaması şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının dernek veya kuruluşa üye olmama durumu değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farka göre, bir derneğe veya kuruluşa üye olmayan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı, bir derneğe veya kuruluşa üye olan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanından yüksektir. Buna göre; utangaç bireylerin utangaç olmayan kişilere göre bir derneğe veya kuruluşa üye olmayı tercih etmedikleri yorumu yapılabilir. Bir derneğe veya kuruluşa üye olma durumunda bireyler belirli sosyal faaliyetler içerisinde yer almayı tercih etmiş olurlar. Utangaç kişiler, kişilik özellikleri gereği böyle ortamlarda kendilerini huzursuz hissederler, dolayısıyla bu tip sosyal aktivite gerçekleşmesi ihtimali çok olan, diğer insanlarla iletişime geçme ihtimali çok olan eylemlerde bulunmamayı tercih ederler (Carducci, Ragains, Kee, Johnson ve Duncan, 1998; Moraldo, 1981; Weiss ve Schwarz, 1996). Bu nedenlerle, araştırmanın bu bulgusunun literatürdeki bilgilerle desteklenmekte olduğu yorumu yapılabilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin utangaçlık puanı ortalamalarının romantik ilişkisi olup olmama durumu değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farka göre, romantik ilişkisi olmayan üniversitelerinin utangaçlık puanı, romantik ilişkisi olan üniversitelerinin utangaçlık puanından yüksektir. Buna göre; utangaç bireylerin romantik ilişkisinin olma durumunun utangaç olmayan kişilerin romantik ilişkisinin

olma durumuna göre daha fazla olduğu yorumu yapılabilir. Aydoğdu' nun (2010) 382 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmaya göre; romantik ilişkilerde dışadönüklük, deneyime açıklık özelliklerine sahip bireylerin ilişki başlatma ve sürdürme konusunda daha girişken ve başarılı oldukları, daha az kaygı yaşadıkları ve ilişkilerini kendi kontrollerinde geliştiğine inandıkları; duygusal dengesi düşük, endişeli, gergin, güvensiz, içine kapanık ve sinirli özellikler gösteren bireylerin ise (Costa ve McCrae, 1995) ilişkilerinde daha fazla kaygı yaşadıkları, kendilerine daha az güvendikleri, başkalarının düşüncelerine daha fazla önem verdikleri, ilişkiyi başlatma ve sürdürme konularında sorunlar yaşadıkları bulunmuştur. Buna göre; bu araştırmada utangaç öğrencilerin romantik ilişkisinin bulunmadığı yönündeki bulgusu, Aydoğdu' nun (2010) yaptığı araştırma ile desteklenmektedir. Çünkü, utangaç kişiler, kişilik özelliği olarak dışadönük olma veya deneyimlere açık olma eğilimden uzak olan kişiler olmakla beraber, içine kapanık, endişeli ve gergin özellikler de gösterebilen bireylerdir (Gard, 2000; Carducci, 2000). Bu nedenle, utangaç olmayan kişilerin romantik ilişkiye sahip olması durumu incelenen literatürle ve yapılan araştırmalarla desteklenmektedir.

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıda belirtildiği üzere 2 madde altında toplanabilir. Bu araştırma 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılının bahar yarıyılında, İstanbul ilinde bulunan Maltepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kültür Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, Işık Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi ve Koç Üniversitesi' nin Fen-Edebiyat, Eğitim, Mühendislik-Mimarlık, Hukuk, İktisadi ve İdari Bilimler, Güzel Sanatlar, İletişim, Tıp ve Ticari Bilimler fakültelerinde okuyan 160 üniversite öğrencisi ile sınırlıdır. Çalışma farklı illerdeki üniversite öğrencilerini de yapılacak olan araştırmalara dahil ederek

genişletilebilir. Ayrıca, yapılacak çalışmalarda farklı yaş grupları da utangaçlık ve algılanan anne baba tutumları açısından karşılaştırılabilir.

Son olarak, araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında öğrencileri yetiştiren kurumlara ve konuyla ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

ğrenme ortamları, öğrencilerin utangaçlık düzeylerini azaltıcı olacak şekilde olmalıdır. Ortaöğretim ve ilköğretim düzeyinde okulların rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin de katkısıyla öğrenme ortamları değerlendirilmeli ve konuyla ilgili gerekli tedbirler okulların idarecileri ve öğretmenler tarafından alınmalıdır. Özellikle ortaöğretim ve ilköğretim düzeylerinde öğrencilerin benlik algılarını güçlendirecek, kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olacak sınıf içi ve dışı aktivitelere katılmaları desteklenebilir. Öğrenciler, utangaçlık düzeylerini azaltmaya yardımcı kulüp vb. sosyal etkinliklere katılmaya teşvik edilebilir. Öğretmenler ise konuyla ilgili okul psikolojik danışmanları tarafından bilgilendirilerek, utangaçlık duygusunun ğrenci için zorlayıcı olabileceğini göz önünde bulundurarak, bu öğrencileri öncelikle sınıf içinde küçük gruplar içine kaynaştırabilirler. Bu sayede öğrencilerin grup etkileşimine katılmalarında katkıda bulunabilir ve öğrencilere utangaçlık duygusuyla başa çıkmaları konusunda yardımcı olabilirler.

Okullarda bulunan rehberlik ve psikolojik danışma servisleri tarafından ilgili anket ve ölçek uygulamaları ile öğrencilerin utangaçlık seviyeleri saptanabilir. Sonrasında, okul psikolojik danışmanları tarafından gerekirse öğrencilere, ilgili sağlık kuruluşlarına yönlendirilme, gerekirse de bireysel danışma teknikleri uygulanma konusunda yardımlar yapılabilir. Ayrıca, okullarda düzenlenen anne

babalara yönelik eğitimlerde okul psikolojik danışmanları, drama ve rol canlandırma gibi uygulamalı çalışmalar düzenleyebilir.

Üniversitelerde ve okulöncesi eğitim düzeyinden başlanarak eğitimin her kademesinde ebeveynlere yönelik eğitim programları düzenlenebilir. Düzenlenen bu eğitimlerle anne babaların çocukların gelişimsel farklılıkları, çocukların içinde buldukları gelişimsel dönemlerin özellikleri ve gelişim ihtiyaçları konularında belirli aralıklarla ve ihtiyaca yönelik olarak bilgilendirilmesi hedeflenerek, konu hakkında farkındalık yaratılabilir ve konuyla ilgili duyarlılık artırılabilir. Bu eğitimlerde özellikle yaygın anne baba tutumları, arkadaşlık ilişkileri ve etkili iletişim yöntemlerinin önemleri vurgulanabilir. Bu tür çalışmalar, ülke genelindeki yaygın kurumları ve olanakları bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'ndan yardım alınarak daha etkili ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Böylelikle, aileler çocuklarının utangaçlık duygularına duyarlı davranarak; çocuklarını profesyonel psikolojik danışmaya yönlendirebilir ve bu duygunun çocukları için probleme dönüşmesini engelleyebilirler. Ayrıca, bu eğitimler sayesinde aileler farklı gelişim çağında bulunan çocuklarına nasıl davranmaları gerektiği konusunda da bilgilendirilerek, çocuklarını yetiştirme konusunda okul-aile işbirliğinin önemini daha etkili bir şekilde kavrayabilirler.

KAYNAKLAR

- Adler, A. (2003). *İnsan Doğasını Anlamak*. İzmir: İlya Yayınevi.
- Altıok, S. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık ve Başa Çıkma Stratejileri İlişkilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Amerikan Psikiyatri Birliği: *Psikiyatride Hastalıkların Tanımlaması ve Sınıflandırılması Elkitabı, DSM-IV-TR*. (2001). Ankara: Hekimler Yayınevi Birliği.
- Anthony, M. M. & Swinson R. P. (2000). *Phobic Disorders and Panic in Adults*. Washington: American Psychological Association.
- Asendorpf, J. (1990), *The Expression of Shyness and Embarrassment: Perspectives from Social Psychology*. England: Cambridge University Press.
- Arends, T. (2000). Understanding Shyness: Araneum nostrum panic / anxiety ring. 19 Aralık 2010' da <http://members.aol.com/cybernettr/shyness.html#anchord131942> adresinden indirildi.
- Arı, R. (1991). *Üniversite öğrencilerinin atılganlıklarının bazı değişkenlere göre karşılaştırılması*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 5, 163-173.
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Nobel Kitabevi.
- Aydoğdu, İ. (2010). *Romantik İlişkilerin Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1998). *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları. 113.
- Baumrind, D. (1966). *Effects of authoritative parental control on child behavior*. 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1971). *Harmonious parents and their preschool children*.

- Developmental Psychology, 4(1), 99-102.
- Baumrind, D. (1972). *An exploratory study of socialization effects on black children: Some black-white comparison*. 43(1), 261-267.
- Beck, J. S. (2001). *Bilişsel Terapi: Temel ilkeler ve Ötesi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Blanco, R., & D. Bogacki. (1988). *Prescriptions for children with learning and adjustment problems*. Springfield, IL.
- Briggs, S. R. (1988). *Shyness: Introversiön or neuroticism*. Journal of Research in Personality. 22, 290–307.
- Burt, C., Cohen, L. & Bjork, J. (1988). *Perceived family environment as a moderator of young adolescents' life stress adjustment*. American Journal of Community Psychology. 16, 101-102.
- Cabak, H. (2002). *Lise Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Caffery, T. & Erdman, P. (2003). *Attachment and family systems theories: Implications for family therapists*. Journal of Systemic Therapies. 22 (2), 3-15.
- Çağdaş, A.(2001). *Ana-Baba-Çocuk İletişimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Carducci, B. J. ve Zimbardo, P. G. (1995), *Are you shy?*. Psychology Today. 34-41.
- Carducci, B. J., Marion, C. R., Lynch, D., Dosch, M. M. ve Boley, A. L. (2003). *Topten self-selected strategies to overcome shyness: A content analysis*. Chicago: American Psychological Association.
- Carducci, B. J. (2000), *What shy individuals do to cope with their shyness: A content analysis*. Shyness: Development, consolidation.
- Carducci, B.J., Ragains, K.D., Kee, K.L., Johnson, M.R., Duncan, H.R., (1998).

- Identifying their pains and problems of shyness: A content analysis.* San Fransisco: 106th Annual Convention of The American Psychological Association. 14-18.
- Chavira D. A., Stein M. B. & Malcarne V. L. (2000). *Scrutinizing the relationship between shyness and social phobia.* Journal of Anxiety Disorders. 16 (6), 585-598.
- Cheek, J. M., & Buss, A. H. (1981). *Shyness and sociability.* Journal of Personality and Social Psychology, 2, 330–339.
- Cheek, M.J., & Briggs, S.R. (1990). *Shyness as a Personality Trait. Shyness and Embarrassment.* (Ed. Crozier, R). Cambridge: Cambridge University Pres.
- Crozier, W. R. (1979), *Shyness as anxious self-preoccupation.* Psychological Reports, 44, 959-962.
- Crozier, W.R. (2001), *Understanding Shyness: Psychological Perspectives,* Newyork: Palgrave Press.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları.* Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Costa, P.T. & McCrae, R.R. (1995). *Domains and facets: Hiyerarchical personality assessment using the revised neo. Personality Inventory.* Journal of Personality Assessment. 64(1), 21-50.
- Crain, W. C. (1985). *Theories of Development: Concepts and Applications.* N.J: Englewood Cliffs.
- Crozier, W. R. (1990). *Shyness and embarrassment: perspectives from social psychology.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Cüceloğlu, D. (1998). *İnsan ve Davranışı.* İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çeçen, A. (2008). *Öğrencilerin cinsiyetlerine ve ana-baba tutumu algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi.* Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 6(3), 415-431.

- Çelen, H. Nermin (2007). *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Çulha, M., Dereli, A. (1987). *Atılganlık Eğitimi Programı*. Psikoloji Dergisi, 21(6), 124.
- Dökmen, Ü. (2001). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dumas, T. M., Lawford, H., Tieu, T. T. & Pratt, M. W. (2009). *Positive parenting in adolescents and its relation to low point narration and identity status in emerging adulthood*. Developmental Psychology. 45 (6), 1531-1544.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Anne Babalar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Eldeleklioğlu, J. (2004). *Çocuklarda özgüven gelişimi*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2 (24), 111-121.
- Erdal, H. (2003). *Çalışan ve çalışmayan kadınların utangaçlıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren-Gümüş, A. (2006). *Sosyal kaygının benlik saygısına ve işlevsel olmayan tutumlara göre yordanması*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 26, 63-75.
- Erikson, E. (1963). *Childhood and Society*. New York: Norton.
- Erkan, Z. (2002). *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana- Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Feinberg, T. (1999), *Childhood Responses To Trauma*. Special Edition, 8.
- Fordham, K. (2001). *Shyness, friendship quality, and adjustment during middle childhood*. Journal of Child Psychology and Psychiatry. 40 (5), 757–768.
- Freud, S. (1914). *Narsizm Üzerine ve Schreber Vakası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Freud, S. (1933). *Psikanaliz Üzerine*. İstanbul: Say Yayınları.
- Gard,C.(2000). *How to overcome shyness*. Current Health. 27 (2), 28.
- Gazeloğlu, C. (2000). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Psiko-Sosyal Gelişimine*

- Anne Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Gecas, V. & Schwalbe, M. (1986). *Parental behavior and adolescent self-esteem*. Journal of Marriage and The Family, 48, 37-46.
- Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Genç, A. B. (2008). *Ergenlerde Bilişsel Çarpıtmaların, Anne Baba İlişkilerinin ve Bazı Kişisel Değişkenlerin Utangaçlığı Yordaması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gitmez, A. S. (1989). *0-5 Yaşlarında Zihinsel Gelişme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökçe, S. (2002). *Lise Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerinin Yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güneysu S., Bilir Ş., (1988). Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeylerine algılanan ana-baba tutumlarının etkisi. Psikoloji Dergisi. 22 (6), 127-131.
- Güngör, A. (2001). *Utangaçlık ölçeğinin geliştirilmesi geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 15 (2), 17–22.
- Hamer, R. J. & Bruch, R. A. (1997). *Personality factors and inhibited career development: Testing the unique contribution of shyness*. Journal of Vocational Behavior. 50, 382-400.
- Hançerlioğlu, O. (1988). *Ruh Bilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hasdemir, A. (2005). *Sosyal Beceri Eğitiminin Lise Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Heiser, N. A., Turner, S. M., Beidel, D. C. (2003). *Shyness: Relationship to social phobia and other psychiatric disorders*. Behaviour Research and Therapy. 41, 209-221.

- Henderson, L. & Zimbardo, F.G., (1998). *Shyness Encyclopedia of Mental Health*. San Diego: Academic Pres.
- Henderson, L. (1997). *Mean MMPI profile of referrals to a shyness clinic*. Psychological Reports. 8, 695-700.
- Hines, A. M. (1997). *Divorce related transitions, adolescent development and the role of the parent child relationship*. Journal of Marriage and Family. 2 (59), 375-388.
- Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta İlişkiler, Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hummel, R. M., & Gross, A. M. (2001). *Socially anxious children: An observational study of parent-child interaction*. Child & Family Behavior Therapy. 23, 19-42.
- Izard, C.E. & Marion C. H. (1986). *Shyness: Perspectives on Research and Treatment*. New York: Plenum Press.
- İmamoğlu, O. (1991). *Çocuğun Aile İçinde Yetiştirme Ortamı ve Toplumsallaşması*. Türk Aile Ansiklopedisi. Ankara: T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- İncioğlu, M. (2003). *Utangaçlık Düzeyleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Durumluk Mizah Tepki Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jere, B. (1996). *Teaching Problem Students*. New York. Guilford.
- Jones, W. H., Briggs, S. R. & Smith, T. G. (1986). *Shyness: conceptualization and measurement*. Journal of Personality and Social Psychology. 51, 629-639.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1970). *Social norms and authoritarianism: A challenge to psychology*. International Journal of Psychology, 19, 145-457.
- Kalkan M., Odacı H., Balcı S. & Yılmaz M. (2003). *Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. 73.

- Kashef, Z. (2001). *Shy Essence*. 32 (5), 142-148.
- Karadayı, F. (1994). *Üniversite gençlerinin algılanan ana-baba tutumları, ana-babayla ilişkileri ve bunların bazı kişilik özellikleri bağıntısı*. Türk Psikoloji Dergisi. 9 (32),15-25.
- Keleşoğlu, Ö. (2008). *Bireylerin Ana-Baba Tutumları ile Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıççı, Y. (1981). *Üniversite Öğrencilerinin Kendilerini Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler*. Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü.
- Kıyak, S. (2006). *Genel Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriterler*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, E. H. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerine Göre Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koydemir, S. (2002). *Üniversite Öğrencilerinde Utangaçlığın Yordayıcıları: Bir Benlik Sunumu Modelinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kozanoğlu, H. (2006). *21. Yılın Sosyalizmi için Hem Eşitlik Hem Özgürlük*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Kulaksızoğlu,A.(2004). *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuzgun, Y. Eldeleklioğlu,J.(2005). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları ve Programlar Dizisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (1978). *Ana- baba çocuk ilişkileri*. Psikoloji Dergisi. 4, 18-22.
- Kuzgun Y. (1973). *Ana- baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi*. Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. 5 (1), 57-70.

- Lamborn, S.; Mounts, N.; Steinberg, L.; Dornbusch, S.M. (1991). *Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families*. Child Development. 62, 1049-1065.
- Maccoby, E.E. & Martin, J. A. (1983). *Socialization in the Context of Family: Parent Child Interaction* (Eds. Mussen, P.H. ve Hetherington, E.M.). Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development. New York: Willey. 1–101.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row
- Markway, B. G., Pollard, C. A., Carmin, C. N. & (1998). *Utangaçlığı Yenmek*. İstanbul: Okyanus Yayıncılık.
- Maroldo, G.K., (1981). *Shyness and loneliness among college men and women*. Psychological Reports. 48, 885-886.
- Medinnus, G. R. (1965). *Child Psychology: Behavior and Development*. New York: Mountain.
- Miller, P. H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları* , Ankara: İmge Kitabevi.
- Mukaddes, M. N. (2000). *Ergenlik Çağı Ruhsal Gelişim Özellikleri, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Nelson & Jones, R. (2005). *Danışma Psikolojisi Kuramları*. (Çev: F. Akkoyun). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Oğuz, V. & Sezer, Ö. (2010). *Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmenin*

ana-baba tutumları ve bazı sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 18 (3), 743-758.

Okcu, N. (2007). *Öz-saygı, Siyasal Etkinlik ve Algılanan Anne-Baba Tutumları.*

Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oktay, A. (1990). *Değişen Toplumda Aile ve Eğitimi.* Türk Geleneksel ve Çağdaş

Aile Yapısı Paneli T.C. Devlet Bakanlığı M. Ü. ve İstatistik Kantitatif Araştırmalar Merkezi. İstanbul.

Öner, N. (2006). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler.* İstanbul:

Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi. 131.

Öz, İ. (1997). *Çocuk ve Aile.* Ankara: Kök Yayıncılık.

Özbyay, M. H. & ark. (1991). *Ergenlikte benlik imajı.* Türk Psikiyatri Dergisi. 2, 82-96.

Öztürk, G., Ulusoy, Y. & Turan, H. (2009). *Öğretmen Adaylarının Utangaçlık, Genel*

Fiziksel Benlik ve Kendine Güven Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdoğan, B. (2000). *Çocuk ve Oyun.* İstanbul: Anı Yayıncılık.

Öztürk, İ. (1990). *Ana Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık,*

Duygularını Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama, Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özyurt, S. & Doğan, S. M. (2002). *Gençlik Problemleri Açısından Üniversite*

Gençliği. Adapazarı: Değişim Yayınları.

Pilkonis, P.A. (1977). *Shyness, public and private and its relationship to other*

measure of social behavior. Journal of Personality. 45, 458-595.

Plomin, R. & Rowe, D. C. (1977). *Temperament in early childhood.* Journal of

Personality Assessment. 41, 150-156.

Robin, A. L. & Foster, S. L. (1989). *Negotiating Parent-Adolescent Conflict.* New

York: The Guilford Press.

- Sakuragi, T. (2004). *Association of culture with shyness among Japanese and American university students*. USA: US National Library of Medicine.
- Sarı, E. (2006). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının benlik saygılarına etkileri*. Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn Tutumlarının Sosyo-Kültürel Yapı ve Aile Fonksiyonları ile İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezer, Ö. & Oğuz, V. (2010). *Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi*. 18 (3), 743-758.
- Scott, S. (2006). *The medicalisation of shyness: from social misfits to social fitness*. *Sociology of Health & Illness*, 133–153.
- Sigelman, C. K. & Rider, E. A. (2009). *Life-Span Human Development*. Canada: Wadsworth Cengage Learning.
- Snyder, C. R. , Smith, T. W., Aagelli, R.W. , & Ingram, R. E. (1985). *On the self-serving function of social anxiety: shyness as a self-handicapping strategy*. *Journal of Personality and Social Psychology*. 48, 970 - 980.
- Temel, Z. F. & Aksoy, A. B. (2001). *Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezcan, M. (1991). *Gençlik Sosyolojisi Yazıları*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Tuncer, O. (1979). *Çocuk Ailesi ve Çevresi*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayını. 3, 13-14.
- Türkçapar, H. M. (1999). *Sosyal fobinin psikolojik kuramı*. *Klinik Psikiyatri*. 2, 247-253.

- Türkdoğan, O. (2007). *Kültür-Değişme ve Toplumsal Çözülme*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Van Der Molen, T. H. (1990). *Shyness and Embarrassment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Variş, F. (1963). *Ergenin Gelişimi*. İstanbul: Özgü Yayınevi.
- Weiss, L. H., & Schwarz, J. C. (1996). *The relationship between parenting types and older adolescents' personality, academic achievement and substance use*. Child Development. 67(5), 2101-2114.
- Yavuzer H. (1993). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.(1992). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1986). *Aile ve Çocuk Dergisi*. İstanbul: Ak Yayınları.
- Yavuzer, Y. H. (1986). *Ergenlik Çağında Gelişmeyi Etkileyen Güçler*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, M. (2006). *Sosyal Beceri Eğitiminin Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, N & K. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Edirne: Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Masaüstü Yayıncılık.
- Yılmaz A. (2001). *Çocuk yetiştirme tutumları: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar*. Türk Psikoloji Dergisi. 16(47), 1-20.
- Yogev, Ş. P. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması Aile, Okul ve Arkadaş Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yörükoğlu, A.(2000). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.

- Yüksel, G. (1997). *Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, G. (2002). *Üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini etkileyen faktörler*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 3 (22), 37-57.
- Zimbardo, P.G.(1986). *The Stanford Shyness Project*, New York: Plenum.
- Zimbardo, P. G. (1981). *The Shy Child*. New York: McGraw- Hill.
- Zimbardo, P. G. (1977). *Shyness: What is it and what to do about it reading*, MA: Addison-Wesley Publishing Company.
- Zolten, K. & Long, N. (1997). *Shyness*. Department of Pediatrics University of Arkansas for Medical Sciences. 23 Eylül 2011'de <http://www.parentinged.org/handout3/Specific%20Concerns%20and%20Problems/shyness.htm> adresinden indirildi.

EKLER

EK – 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ve utangaçlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik olarak yürütülen bu çalışmada sizden istenilen, verilen yönergeleri dikkatle okuyarak soruları yanıtlamanızdır. Sorulara vereceğiniz tüm yanıtlar gizli tutulacak ve bu çalışmadan elde edilen veriler kimlik bilgileri olmaksızın değerlendirilecektir. Bu nedenle form ve ölçeklerin üzerine kimliğinizi belirleyecek bilgileri yazmanıza gerek yoktur. Lütfen cevapsız soru bırakmayınız.

Çalışma için ayıracağınız zaman ve katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Ece GÖKMENOĞLU

Maltepe Üniversitesi Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Öğrencisi

E-Posta: egokmenoglu@yahoo.com.tr

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. İdil KAYA BALKAN

Maltepe Üniversitesi Öğretim Üyesi

Cinsiyetiniz () Kız () Erkek

Doğum Tarihiniz:

Okulunuzun Adı:

Fakültenizin Adı:

Bölümünüzün Adı:

Kaçıncı sınıftasınız?

Üye **Olduğunuz** **Dernek** **ve** **Kuruluşlar**

.....

şu anda devam eden romantik ilişkiniz var mı? () Evet () Hayır

Türkiye'deki genel standartlara bakıldığında sizce ailenizin sosyo-ekonomik seviyesi

aşağıdakilerden hangisine daha çok uymaktadır?

- () Alt sosyo-ekonomik düzey
- () Orta sosyo-ekonomik düzey
- () Yüksek sosyo-ekonomik düzey

Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığınız Yerleşim Birimi

- () Büyükşehir
- () şehir
- () İlçe Merkezi/Köy/Kasaba

Annenizin Eğitim Durumu

- () Okur-yazar değil
- () İlkokul mezunu
- () Ortaokul mezunu
- () Lise mezunu
- () Üniversite mezunu
- () Üniversite üstü eğitim

Babanızın Eğitim Durumu

- () Okur-yazar değil
- () İlkokul mezunu
- () Ortaokul mezunu
- () Lise mezunu
- () Üniversite mezunu
- () Üniversite üstü eğitim

EK – 2

ANA BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

(ABTÖ) Maddelerin Örnekleri

Prof Dr. Yıldız KUZGUN & Doç. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU (1993;2005)

- 1) Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.
- 2) Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.
- 3) Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmişlerdir.
- 4) Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.
- 5) Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.

EK – 3

UTANGAÇLIK ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu ölçek bireylerin çeşitli durumlarda kendilerini ne kadar utangaç olarak algıladıklarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatli bir şekilde okuyup, ifadelerin karşısındaki kutucuklara size uygunluk derecesini işaretleyiniz.

1.Bana Hiç Uygun Değil 2.Uygun Değil 3.Karasızım

4.Bana Uygun 5.Bana Çok Uygun

1.İyi tanımadığım kişilerle birlikte iken kendimi tedirgin hissedirim (1) (2) (3) (4) (5)

2.Toplumsal ilişkilerde hiç rahat değilim (1) (2) (3) (4) (5)

3.Başkalarından herhangi bir konuda bilgi istemek bana zor gelir (1) (2) (3) (4) (5)

4.Arkadaş toplantıları ve diğer sosyal etkinliklerde genellikle rahat değilimdir (1) (2) (3) (4) (5)

5.Başkaları ile birlikte iken konuşacak uygun konuları bulmakta güçlük çekerim (1) (2) (3) (4) (5)

ÖZGEÇMİŞ

Tez çalışmasını yapan Ece Gökmenoğlu İstanbul 1986 doğumludur. Haziran 2009 tarihinde Yeditepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programından mezun olmuştur. 2009-2010 döneminde Maltepe Üniversitesi Gelişim Psikolojisi yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Eylül 2011 tarihinden itibaren Milli Eğitim Bakanlığı' na bağlı bir devlet lisesinde psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak görev yapmaktadır. Türk Rehberlik ve Psikolojik Danışma Derneği üyesidir.